

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen i Juli 1867

ved

Lærd- og Realskolen i Molde.

Molde.

Trykt af L. G. Haun.

1867.

ndbydelseskrift

til

den offentlige Examen i Juli 1867

ved

Lærd- og Realskolen i Molde.

- I. Vidt Pædagogik. Af Rector A. Brinchmann.
 - II. Efterretninger om Skolen i Skoleaaret 1866. Ved Samme.
-

Molde.

Trykt af E. C. Gaum.

1867.

Vidt Pædagogik.

Føroord.

Jag är ej mästare: jag kan bedragas;
 Men profven sjelfve: profven eder sjelfva!
 Och den af eder alla hypperst är,
 Som minst af allt sin egen klohet älskar,
 Men älskar Ljus och Sanning ofver allt.^a

Nicander.

De fleste af mine eventuelle Læsere ville vide, at vort Lands bedste Kræfter netop for Tiden ere fattede i Bevægelse for at tage vort høiere Skolevæsens Ordning under Overveielse og derom at indkomme med sin Betænkning. Skolekommissionen af 14de Febr. 1865 har allerede udarbejdet et foreløbigt Udkast til en forandret Ordning af vort høiere Skolevæsen og dette Udkast har allerede længe foreligget trykt i Skoleannalerne tilligemed de Erklæringer, som desangaaende have været afgivne af Universitetet og Skolernes Lærere samt Ephorater. Desuden har Skolekommissionens Medsættelse og dens Arbejde været gjort til Gjenstand for grundig Drostelse i Smaaafskrifter, som vægtige Nøster inden vor Lærerstand have ladet udgaae. Endvidere har det medicinske Selskab i Christiania ladet offentliggjøre de Forhandlinger, som inden samme have været førte af Hovedstadens Læger om Sundhedsforhold ved vore (for-

nemmelig (Christiania) Skoler og særlig om et enkelt Punkt, nemlig den paa Grund af formeentlig Overlæsfelse i vore høiere Skoler befrngtede Nedbrudelse af Disciplenes Helbred.

Er det saaledes nogen Sag, der har været underkastet en sagkundig og alsidig Behandling og fremdeles er Gjenstand derfor, saa er det i Sandhed vor Skoles Sag, og vel er det; thi er det nogen Sag, som er af Vigtighed, for Staten som for den Enkelte, saa er det vel denne; jeg mener her ikke blot Skolen i Almindelighed, men ogsaa den Art, hvorom jeg her særligt taler, vor høiere Skole, Latinstolen.

Men naar saa Mange og det Meningsberettigede have talt og skrevet i denne Sag og, inden den bliver endelig afgjort, endnu komme til at tale og skrive i den, hvad Opfordring kan da jeg, som jo desuden tidligere for en Deel har udtalt mig om Skolekommissionens Udkast (i Molde Skoles Erklæring), have havt til atter at lade min svage Stemme lyde? Med Hensyn til dette Spørgsmaal vil jeg paa Forhaand gjøre opmærksom paa, at, hvad jeg nedenfor har sat paa Papiret, mere har været beregnet paa at behjæ mit Standpunkt som Lærer og Skolebestyrer for den Værkereds, jeg nærmest har havt for Die — mine Medlærere, Disciple og denne Egns Indbaanere, og at lade dem vide, hvad jeg kunde have at ønske, end at øve nogen Indsindelse paa den forestaaende Omordning af vore Latinstoler.

Den valgte Overskrift vil forberede paa her ei at finde Meget; navnlig har jeg stræbt at undgaae at lade mine smaa A'handlinger bære Værdoms Præg og af den Grund afholdt mig saavel fra at spætte dem med Henviisninger til Skrifter, hvori Andre have sagt det Samme, som fra at nævne Forfattere af Synsmaader forskjellige fra de af mig udtalte. Hel-

ler ikke maa man vente her at finde noget heelt gjennemarbejdet System; af flere Grunde har jeg ikke kunnet levere et saadant, selv om jeg havde villet eller fundet det fornødent for mit Siemed; jeg har i dette Aars Wintermaaneder nu og da, naar Tid og Helbred have tilladt mig det, nedskrevet mine Tanker om en eller anden Gjenstand paa dette store Felt, altid stræbende efter at fremsætte dem i en simpel Form; ere de ikke indbyrdes forbundne, vil jeg dog haabe, at de ialfald ikke ere indbyrdes uoverensstemmende. Imidlertid vil vel Tilblivelsemaaden have bevirket, baade at der findes Gjentagelser, mindre Orden end ønskeligt og Forbigaaelse af Emner, som havde kunnet ventes behandlede. Disse og andre Mangler maa jeg bede holdte mig tilgode. Først den 11te April, efterat jeg var færdig med mit lille Arbejde, modtog jeg 3die og 4de Hefte af Skoleannualernes 3die Række, 8de Bind; det var mig særdeles behageligt deraf at erfare, at jeg „Om Overlægselsens i de lærde Skoler“ er af væsentlig samme Anskuelse, som udtales i Erklæringerne fra Laurvig, Christiansunds, Frederikshalds, Eriens, Trondhjems, Tromsø, Christiansands, Arendals, Lillehammers, Bergens og tildeels Christiania, altsaa fra den overveiende Fleerhed af Landets Latinstoler. Jeg kunde have benyttet det herved forøgede Materiale til en udørligere Behandling af Emnet, men deels af Hensyn til Rummet, deels fordi en Bearbejdelse af Andres Meninger laa udenfor min Plan, har jeg foretrukket at lade min Besvarelse af Spørgsmaalet udgaae upaavirket af de mange fortrinlige Bidrag til dets Belønning, som indeholdes i flere af de nævnte Erklæring.

Hvad er Pædagogik?

er et Spørgsmaal, som jeg af Hensyn til flere af mine unge Læsere — denne Skoles Disciple — først vil besvare. Ordet er som saa mange andre paa Etabelsen ift endende Kunstbenævnelser (f. Ex. Musik, Gymnastik, Grammatik, Mathematik, Arithmetik, Physik, Ethik o. s. v.) af græsk Oprindelse. Pædagog („Barnefører“), oprindelig hos Athenienserne Benævnelsen paa den Slave, der ledsagede Drengen til og fra (hvad vi vilde kalde) Skolen, fik senere Betydningen af Lærer, Opdrager, og i denne Betydning er Ordet blevet optaget i andre Sprog. Pædagogik er et deraf allerede i Græsten afledet Adjectiv, der (ligesom de andre ovenfor nævnte Afledningsord paa ift) med Underforstaaelse af Substantivet „Kunst“ selv er blevet Substantiv. Pædagogik egentlig altsaa en Lærers Kunst, Lærerkunst, bethder dernæst Vidensskaben om eller Fremstillingen af en Lærers Virksomhed med derunder herende Anliggender.

Skolen.

Ogsaa dette Ord sthilde vi de gamle Grækere. I deres Sprog havde det egentlig Betydningen „Ledighed, Ro, Frihed for Forretninger“. I Sandhed, kunde man sige, Nutiden er satirisk, der har beholdt dette Ord som Navn paa sine Underviisningsanstalter (Latinskoler); men vi maae erindre ikke blot, at vi ikke have faaet Ordet umiddelbart fra Grækerne, men ogsaa, at det selv hos dem fornemmelig beteguede Frihed for offentlige Forretninger, for Arbeide i Statens Tjeneste. Denne Fritid benyttede Grækerne d. e. den ophyste Deel af Nationen jævnlig til videnskabelig Sjøsel, og herved udviklede sig den senere hyppigst forekommende Brug af Ordet til at betegne (ligesom tildeels det latinske otium) den til videnskabelig Sjøsel indviede Fritid, ogsaa denne Sjøsel selv, ja Stedet,

hvor den breved. Fra Græffen blev Ordet optaget i Latinen og derfra igjen indført foruden i andre levende Sprog ogsaa i vort. Hos os bruges vel Ordet ikke altid i een og samme Betydning; ofte anvendes det saaledes for Skortheds Skyld istedetfor „Skolebngning“; i enkelte Sammensætninger f. Ex. „Pianoforteskole, Violinskole“, er det omtrent det Samme som „Lærebog“; i overført Betydning forekommer det i saadanne Udtryk som f. Ex. „den og den Kunstner har ingen Skole“; „den nederlandske Skole“; „at tage En i Skole“ om at irettesætte En o. s. v. Disse og andre idetheletaget sjældnere og særlige Anvendelser af Ordet have vi her Intet at gjøre med, uden forsaavidt som ogsaa disse mere eller mindre indeholde det fælles Begreb „Belærelse“, „Underviisning“. Endnu ihdeligere kommer dette til Syne i Ordets sædvanlige Brug og i dets mangfoldige Sammensætninger (f. Ex. Latinskole ¹⁾, Tegneskole, Sangskole; Almueskole ²⁾, Borgerskole, Drengeskole, Pigestkole; Landbrugsskole, Krigsskole, Handelsskole; Skrivmandsskole, Skrædderskole; Søndagsskole, Njstenskole; Kathedralskole;

¹⁾ Det er bekjendt, at denne Benævnelse nu ikke længere er „officiel“; det hedder nu „Lærerskole“ (eller, som det ogsaa, skjønt saa temmelig meningsløst, skrives: „Lærd Skole“); den dermed combinerede Borgerskole kaldes „Realskole“. Skolekommissionen har foreslaaet „Latin-“ og „Realgymnasium“; efter min Mening burde Forandringen heller ske ved Sammensætningens første Deel, thi som saadan svarer hverken „Latin“ eller „Lærd“ eller „Real“ til det Begreb, der søges lagt i Benævnelsen; men jeg indrømmer villig, at det er vanskeligt at finde et fuldkommen passende Navn for „Lærerskole“; „Realskole“ kunde vel gierne ombyttes med „Borgerskole“, med — om Navnet ikke var forneemt nok — Tilføielse af „høiere“.

²⁾ Mange skrive nu „Almueskole“, formodentlig altsaa ogsaa „Skrivelseskole“, „Bustreng“, „Flugtskole“, „Lærskole“?

Middelelskole), i hvilke alle den almindelige Sprogbrug har fastsat det sæls Begreb, Skole, som en Indretning eller Anstalt til Belærelse, til Underviisning. Er da „Underviisning“, forstaaet som Meddelelse og Tilegnelse af Kundskaber, Indsigter eller Færdigheder, alene altsaa rettet paa Forstandens Udvikling, Skolens eneste Gjerning? Ja — i nogle Skoler; i andre er den saa langt fra at være dens eneste, at den ikke engang er dens vigtigste. Medens saaledes f. Ex. Landbrugsskolen udelukkende gaaer ud paa at bibringe Væringerne den for Landmanden fornødne Digtighed, vilde f. Ex. den „Latinskole“ kun maadelig løse sin Opgave, hvis eneste eller vigtigste Maal var at bibringe Discipleue Kundskab i „Latin“ (og i Skolens øvrige „Fag“). Med andre Ord, der maa, saaledes som en af vort Lands meest udmærkede Skolemænd grundigt og overbevisende har fremholdt, skjæles mellem Fagskole og Skole i videre Betydning, mellem „Læren“ og „Skolen“.

Hvad er det da for et andet og væsentligere Begreb end den egentlige Underviisning, Forstandsuddannelse, der knytter sig til „Skole“ i videre Betydning, særlig til Latinskolen? Om ikke den almindelige Mening gav tilstrækkeligt Svar herpaa, saa vil det ialfald sees af de Fordringer, som den højeste Myndighed i vort Lands Skolevæsen, Departementet for Kirke- og Underviisningsvæsenet stiller til Skolen. Dette betegner Skolen utvivstelig som en Opdragelsesanstalt og kalder Læren simpelthen „Opdrageren“. Og det vistnok med god Grund. Thi vel maa Latinskolen stadig have for Die Meddelelsen af de Kundskaber, Universitetet fordrer som Betingelse for dens Dimittenders Optagelse blandt de akademiske Borgere; og flere af de Kundskabsgrene, i hvilke der ved Artium aflægges Prøve, ere vistnok en uundværlig Grundvold for flere af de Fagskoler,

hvorigjennem Univeritetet meddelet den vordende Statistiker, Embedsmanden, det for hans særegne Kald nødvendige Kundskabsforraad og praktisk Dugtighed; og dog ere ikke de tvungne Artiumsfag indførte med dette Maal udelukkende for Die; thi, ligesom nogle Fag, f. Ex. de levende Sprog kun i ringe Maa komme til directe Anvendelse ved hvilket som helst af de sædvanlige „Brodstudier“, saaledes vilde intet Fag kunne bortskrives fra Skolen uden at efterlade et væsentligt Skaar i den Almeendannelse, der jo er og maa være Kronen paa en Discipels Skolegang. Er det da Meddelelsen af disse Skoletundskaber, Underviisningen i og for sig, som virker til og frembringer Dannelsen? Visseelig — for en Deel, men ogsaa kun for en Deel. Iydeligt viser sig vel dette ved den historiske Underviisning. Ingen Discipel har kunnet læse og lære Historie uden derved at have erhvervet en rig Samling af Materialier til sand Aandsdannelse. I mindre, dog altid i nogen Grad gjælder dette ogsaa om andre Skolefag. Videre strække sig imidlertid ikke den blotte Underviisnings Virkninger med Hensyn til Opnaaelse af hiint Maal, den sande Aandsdannelse. Iværtimod viser den, saaledes som den daglige Erfaring viser os, ofte Eenfædighed, Rantehed, — Halv- eller Dvart-Dannelsens sædvanlige Følgesvende. Bearbejdelsen af de tilførte Materialier og disses Sammenfeining til et harmonisk Heelt foregaaer gjennem den opdragende Virksomhed, som enhver Skole, der ikke udelukkende er Fagskole, ikke blot og bar „Være“, maa øve. Opdragelsen er den rene Traad, der maa gaae gjennem al Skolens Gjerning; den er det belivende, befrugtende Element, uden hvilket ethvert Kundskabsforraad kun bliver Discipelen en død og besværende Stat af Gutmiddelsøvert og Skolens Lærningsøvelser kun blive en gymnastisk Operation,

hvis Udbytte vil være af et temmelig tvivlsomt Værd. Her nærmere at paavise den Vtaade, hvorpaa i Skolen Underviisning og Opdragelse maa virke sammen eller at udvikle Nødvendigheden af deres Samvirken for at frembringe sand Aandsdannelse („Humanitet“), vilde føre for vidt; enkelte Anthyndinger af mine Anskuelser herom ville findes i de følgende Afsnit; hvad jeg nærmest har høvt til Hensigt, er at fremhæve, hvilket overordentlig høit Værd jeg tillægger Opdragelsen i hele Skolens Huusholdning, og at den egentlige Underviisning kun kan betragtes som et af Midlerne, men som et af de virksomste til Opnaaelsen af det Maal, der er sat Opdragelsen i samtlige naturlige, de legemlige saabelsom de sjælelige Evners Udvikling til den høiest mulige Grad af Fuldkommenhed. (Herved er da til hyderligere Indsigt bemærket, at Opdragelse her ikke er taget i den indskrænkede Forstand, hvori Ordet ofte høres brugt om en dressurmæssig og mekanisk, ubevidst, Indøvelse i visse hdre Livsformer.)

I den ovenfor anthydede Opfattelse af Skolens Gjerning siner jeg ogsaa et Haab om, at der til Ordet „Skole“ atter med Rette vil fæste sig en Deel af detis ældre Begreb, at Skolen bliver en Indretning, til hvilken Enhver, Stor og Liden, gaaer med Vhst, utvungen, i Følelsen af der at være fri for „Forretninger“, af der at finde vederqvægende Forfriskelse for Sjæl og Legeme.

Praktisk kan Nødvendigheden af Skolens kraftige Deeltagelse i Opdragelseis Virksomhed godtgjøres ved at henvise til Udstrækninger af den Tid, hvori Skolen lægger Beslag paa Discipelen under denes Forberedelse for Livet (i Regelen fra 8 til 18 Aars Alder). Naar han er kommen ud over de allertaveste Klasser, er Skoletiden (her regnes Sang- og Gyn-

uafstiktimer med; herved 6 Timer daglig; hans Hjemmearbeide sættes til 4 Timer; Gang til og fra Skolen tager sin Tid, Maaltiderne sin, Bevægelse i fri Luft udenfor Skolen ligesaa — hvor stor Deel af Dagstiden bliver der saa tilovers for Hjemmets Opdragelse? Da saa gaaer det Dag ud og Dag ind — hvordan vilde Discipelen's Opdragelse blive, om Skolen ei tog Haand i Hante med?

Hjemmet i sit Forhold til Skolen.

Da Hjemmet og Skolen ere to Kræfter, som ved Siden af hinanden skulle virke mod det samme sælles Maal, er det klart, at deres Virksomhed maa beroe paa indbyrdes Overensstemmelse, paa Sandrægtighed. Uden denne vil den ene ikke blot ikke understøtte, men meget mere modvirke den anden.

Dette synes saa let forstaaeligt og har ogsaa været saa ofte sagt og atter sagt, at en Gjentagelse kunde onsees overflødig. Og dog troer jeg, at hiin Sandhed hører med blandt de Ting, som ikke kunne siges ofte nok, som idelig og altid maa fremholdes for at naae frem til almindelig Erkjendelse. Vel maa det haabes, at den Tid ei forbi, da Skolen og Hjemmet betragtede sig som to eneستاende, af hinanden uafhængige Magter, der ikke alene saae paa hinanden med Mistillid, men frundom ogsaa — i Gjerning traadte i fiendtligt Forhold til hinanden. Men der ere dog Spor nok tilbage, som inde paa, at hverken alle Skoler eller alle Hjem endnu klart have fattet Nødvendigheden af den indbyrdes Tilnærmelse, uden hvilken hiin Sandrægtighed ikke kan opnaaes. Der ere Hjem, fra hvilke Barnet ved dets første Vandring til Skolen sendes afsted med lydelig Udtaalelse af den Grund, at Hjemmet ikke længere kan raade med Barnet, ikke længere er i Stand til at fæste det passende Ehsjælfættelse, altsaa ikke til at afværge de

Udsteielse, som Rediggang medfører; i mange af disse Hjem ere visnoot ogsaa Forholdene af den Bestaffenhed, at Grunden maa agtes forsaavidt, som den er fremkaldt af Nødvendigheden; i andre derimod er det saa langt fra, at dette kan siges at være Tilfælde, at Forældre af lutter Dovenskab søge at befrie sig for Opdragelsens Besvær — thi for saadanne Forældre bliver Opdragelsen kun et Besvær —, og udtalt af dem bliver hiint Motiv aldeles forkasteligt, kun et Vidnesbyrd om deres Mangel paa Kjærlighed til Andre end deres eget Seg. Har Forældres Egeghdighed været Barnets Vedsager paa dets første Skolevandring, vil det vel som oftest stadfæste sig, at den vil vedvare, ja maaske tiltage under dets fortsatte Skolegang, og har Forældrehjærtet været for snævret til at omfatte Barnets Vel, vilde det være for Meget at fordrø dette Hjemis Interesse for den Indretning, som det har valgt til sin Stedsfortræder; har Hjemmet ikke kunnet eller ikke villet overtage Tilshnet med Barnets Pligtophlydelse mod Forældrene selv, vil det endnu mindre være i Stand til at have sin Opmærksomhed i tilstrækkelig Grad henvendt paa Barnets Skolegang. En naturlig Følge heraf er, at Barnet ikke blot lades hjælpeløst der, hvor det ikke ved egen Kraft kan opfylde sine Skolepligter, og at det i Skolen endog maa lide for Forældrenes Skyld, men at det lidt efter lidt paavirktes og smittedes af Forældres Egeghdighed, at dets Vigt og Kraft fløves. Ja jeg troer, at man heri tør søge den i mange Tilfælde eneste rette Forklaring af det Phænomen, at et Barn, som i sin første Skoletid med den i Barnealderen stærke Interesse for alt Vigt gjør lovende Fremgang og som ved fornøden Støtte fra Hjemmet kunde være blevet et Mønster for sine Kamerater, netop af Mangel paa foruden Understøttelse og det ofte endog temmelig pludselig

standsfer i sin Fremgang og styrer ned til den modsatte Yderlighed.

Den Mangel paa Hjemmets Samvirken med Skolen, som har fremtaltd de her fremstillede Følger, har jeg udledet af Mangel paa Kjærlighed; dermed vil jeg ikke have bevægtet, at den ogsaa kan være en Virkning af manglende Forstand; tværtimod, disse tvende Aarsager vilde vel i de fleste saadanne Tilfælde findes forenede. Og dog, der skal saa saare liden Forstand til for at indsee Barnets Bedste i denne Lænsende, medens der udfordres en kraftig og udholdende Kjærlighed for ikke blot at vilje, men ogsaa i Handling at fremme det. Man vil maaste sige, at jeg her har skildret den Yderlighed, hvortil Hjemmets Forsømmelse af at tilsee og støtte Barnets Skolegang kan føre, og at det ikke altid gaar saa galt. Er det i saa Fald Hjemmet, som har forebygget det, eller indeholder ikke meget mere Muligheden af, at Eiggnyldigheden kan føre saa vidt, en kraftig Opfordring for ethvert Hjem til at have et vaagent Øie med sit Børns Skolegang?

Under enhver Omstændighed tør det vel anses for almindelig erkjendt af forstandige Forældre og Lærere, at den bedste Skole ikke kan ved egen Kraft alene bibringe Barnet den sande Aandsdannelse, der er betegnet som Maalet for og den skjønneste Frugt af Underviisningens og Opdragelsens forenede Bestræbelser, med andre Ord, at der altid vil klæbe noget Mangelfuldt ved den Discipels Dannelse, som udgaaer fra Skolen uden gennem sin Skolegang at have været støttet af et kjærligt og omsorgsfuldt Hjem, — at altsaa Skolen ei kan undvære Hjemmets Bistand. — Men paa den anden Side tør det vel antages som ikke mindre utvivlsomt, at Hjemmet i Regelen ikke kan undvære Skolens Bistand; vor Tid stiller for

mange Fordringer til den i Livet udtrædende Ungling, til at Hjemmet alene kan fyldestgjøre dem alle; et temmelig flaaende Beviis herfor afgiver den almindelige Erfaring, at ethvert Hjem benytter Anledningen til at sætte sit Barn i den bedste, den fuldstændigste Skole, og at saa mange Egne, saa mange Bysere gjøre Kraafanstrengelser for at bringe sit Skolebæfen i den ønskeligste Form. Den samme Tanke ligger ogsaa skjult i Almuesprogets Ord „Heimföding“, der altid indeholder Förestillingen om noget Ufuldkomment, Skjævt, Genfidigt.

De ovenfor fremsatte almindelige Bemærkninger skal jeg ledsage med en nærmere Paaviiisning af Formen, hvori Skolens og Hjemmets gjenfidige Understöttelse kan og bør optræde. Fra Hjemmets Side maa den vise sig i en saa vidt muligt fuldstændig Befölgelse af de Regler, som Skolen har fundet det fornödent at fastsætte til Fids og Ordens Fremme; flere af disse ere udtrykkelig henvendte til Forældre og Forfölgere, f. Ex. Fordringerne paa skriftlig Anmeldelse til Skolens Bestyrer af de Grunde, der moatte have hindret en Discipel i at opfylde en eller anden af sine Pligter; Regelen om, at Charakterbogen for hver Uge skal have Föreviisningspaategning fra Hjemmet. Andre af disse Bestemmelser angaae vistnok umiddelbart Disciplene selv, men kunne navnlig af de yngste, Eleverne i de laveste Klasser, ei altid efterleves uden Hjemmets Bistand, f. Ex. den, at enhver Discipel skal fremmede til bestemt Klokketid, og da reentligt og ordentligt paaklædt, samt at enhver Discipel maa være forsynet med de fornödne Skolefager (Bøger, Kartter, Skrive, Tegne og Regnerequisita). Hjemmets Bistand maa ogsaa vise sig ikke blot i Tilbageholdelse af enhver Uttring eller Hentning, der kan flade den hele Skoles eller den enkelte Lærers ugultelse i Disciplinene Dine,

men meget mere i Stræben efter at befordre denne, fremdeles i flittige Besøg af Skolens offentlige Examina og Divaanelse af de Fæstligheder, hvortil Skolen udsæder Indbydelse, kort sagt i Beviser paa, at Skolens Gjerning følges med Deeltagelse.

Skolen paa sin Side igjen bør støtte Hjemmet ved stadig Opmærksomhed paa hver enkelt Discipel, saavel hvad angaaer hans Glid som, og det ikke mindst, hans Opførsel; i Tilfælde af Misligheder, som Skolen alene ikke kan fjerne, bør den gjennem Bestyreren eller de Lærere, som hobe det nærmeste Tilshn med hver Klasse, sætte sig i Forbindelse med Hjemmet for at erfare, om der i dette's særegne Forholde findes hindrende Omstændigheder, der kunne enten ganske bortryddes eller ialfald svækkes; ligesom den med Smødekommen og Agtelse bør besvare enhver Henvendelse fra Hjemmet, saaledes bør den ogsaa saa hensynsfuldt som muligt lempe sig efter tvingende Krav paa eller berettigede Onsker om en eller anden Afvigelse fra almeengjældende Bestemmelser. Vige fjern fra Trods paa egen Magtfuldkommenhed og fra ubetimelig Estergivenhed ligeoverfor Uforstand og Urimelighed bør Skolen i det Hele taget lægge for Dagen, at den har opfattet sin Gjerning som en Udbyldning af Hjemmets eget Skald, men at den derhos er sig det Hverv bevidst, den som offentlig Institution har til at udjævne de forskjellige Brydninger af individuelle Meninger paa Underviisningens og Opdragelsens Omraade.

Læreren.

Det er ikke saa ret lang Tid, siden den almindelige Mening ialfald tilshneladende stillede hderst smaa Fordringer til en Lærer; ikke blot fældte fast Enhver med fuldkommen Selvtillid sin Dom om Læreren og hans Gjerning, men fristvæl optraadte saa En, saa en Anden selv som Lærer uden

dertil at have anden Kaldelse end Trang til Levebrød og den Inobildning, at han lettest vilde finde dette som Værer. Denne Mening findes der vel endnu Levninger af hist og her; men det Opsving, som vort Skolevæsen i flere Retninger har taget i den sidste Tid og som forhaabentlig i Fremtiden vil tiltage i endnu større Udstrækning, vil vel snart udrønde dens sidste Spor. Kun er det at befengte, at Reactionen vil gaae for vidt mod den modsatte Overlighed, at der til Værerens rettes Fordringer, som intet Menneske, idetmindste overordentlig saa kunne fhdfestgjøre. Det forekommer mig betøiet at udtale en saadan Frygt, naar man seer hen paa den ene Side til Universitetets Aar om andet stigende Fordringer ved dets Værerprøver, og paa den anden til de Krav, som Disciples Forældre og Forsørgere nu og da synes at gjøre paa Skolelærerens Fuldkommenhed baade med Hensyn til Begavelse og til Pligtøfhdfelse. Af den Gjæringstilstand, hvori vort høiere Skolevæsen for Tiden befinder sig, af den kraftige Virksomhed inden dets Ethelse, hvormed enhver Værerø Dpmærksomhed er henledet paa Kaldets Betydning og store Pligter, og af de derved fremkaldte Overbeviselser og Udtalelser er man berettiget til at haabe velsignelsesrige Følger, store Fremskridt, for Værerens Vedkommende ialfald en heldig Mægling mellem de altfor slappe og de altfor strenge Fordringer til hans Virksomhed. Vi forudsætte et saadant Resultat; Værerens selv maa dog aldrig slaae sig til Ro; han maa som ethvert Menneske til sig selv stille store Fordringer, see Maalet i den sjerne, — uopnaaelige Fuldkommenhed. For Værerens viser sig dette Maal i en Forening af mangfoldige store og gode Egenskaber, hvis Tilgængelighed i større eller mindre Grad vistnok maa være Gjenstand for ethvert Menneskes Stræben, men af hvilke dog snart den ene,

snart den anden lettere kan undværes i en anden Livsstilling. Med Forbigaaelse af saadanne Betingelser for jordist Vhkte, der ere i lige Grad nødvendige eller vigtige for Enhver, ville vi nærmere betragte nogle af de for Læreren meest uundværlige og meest eiendommelige.

Sand Mandsdannelse er ovenfor betegnet som Kronen paa en Discipels Skolegang. Derved er tillige sagt, at Læreren maa være i Besiddelse af denne Egenstabs, thi ikke kan Nogen veilede en Anden til Opnaaelse af et Fortrin, hvoraf han ikke selv er Indehaver. Mandsdannelsens skjønneste Frugt, ogsaa dens sikreste Kjendemærke er Afgtelse for Medmenneskers Værd, og ei for Nogen kommer denne Egenstabs hyppigere til Anvendelse end for Læreren, hvis hele Gjerning jo kun har Hensyn til Andre. Egeoverfor Discipelen fremtræder Læreren Mandsdannelse maaske tydeligst og oftest i Form af Selvbeherstelse; jævnlig, det vide Alle, sættes Læreren's Taalmodighed paa Prøve; hans Liv er rigt paa Kamp, kan derfor ogsaa skænke mange Seire. At den ogsaa viser sig i den Høflighed, hvormed Læreren bør behandle sine Disciple, vilde jeg ansee for overflødig at bemærke, dersom man ikke havde haft Erfaring for, at Lærere have kunnet glemme sig i den Grad, at de have gjort Disciples, ja endog disses Forældres Svagheder til Gjenstand for tydelig Spot i andre Disciples Hørelse. I nær Forbindelse med Høfligheden staaer den Venlighed, hvormed Læreren maa hjælpe Barnet, naar det jubler eller uforsætligt afviger fra den rette Vej. Bliver det nødvendigt at straffe, maa Tugtelsen udøves med Sindighed saaledes, at den fremstiller sig som et af Kjærlighed udgaaet og i Kjærlighed anvendt Forbedringsmiddel, ikke som en Bredens Afsløbstilde eller et Hævnenes Redskab. Dog, det er ikke blot hvor det gjælder

at forhindre eller paatale Forseelser, at Læreren's Venlighed maa komme til Syn; den maa meget mere aabnare sig hans hele Optraeden ligeoverfor Barnet, altsaa ogsaa i at understøtte, opmuntre og paaskjønne. Barnet trænger ifølge sin Natur til Kjærlighed, og Læreren maa være en Barneven; den, som ikke møder Discipelen med Kjærlighed, for ham vil denne igjen aldrig aabne sit Hjærte: Lærer og Discipel ville aldrig komme til at forstaae hinanden og Læreren berøves derved det vigtigste og kraftigste Hjælpe middel til at kunne virke med Held og til Held. Han vil maaske desuagtet ikke være udhygig til at undervise sine Disciple, til at indprente dem en heel Deel Kundskabsstof, men hans Kalb som Opdrager forseiles, og derved tillige hans Medvirkning til Opnaaelse af Skolens Maal. For ei at misforstaaes vil jeg dog gjøre opmærksom paa, at jeg ikke er blind for den Iderlighed, hvortil en altfor eensidig Opfattelse af denne Deel af Læreren's Virksomhed kan lede, naar den lader Skolens Gjærning gaae op i Veg og Fjæs og berøver den det Alvor, hvormed enhver ædel Stræben maa drives. Mange ville upaatvibelig fra sin egen Skolegang erindre eller have hørt omtale Repræsentanter for begge de udskeiende Retninger, hvortil ovenfor er hejndet: Skolethraner og Skolebajaser; det er et glædeligt Tidens Teg, at begge Typer snart tilhøre Historien. *Medium tenuere beati.* — Som hørende med til sand Aandsdannelse og tildeels beroende paa en god Opdragelse maa jeg her nævne ogsaa æsthetisk Begavelse, ialfald en til klar Bevidsthed udviklet Skjønhedsans; denne gjør sig i Læreren's Stilling gjældende paa saa mange Maader; han skal ogsaa i denne Henseende være et Mønster for sine Disciple; Alt hvad der er uskjønt eller smagløst, ei blot i

Tankens Rige men ogsaa i det Ord, i Ord som i Læber, maa holdes borte saavel hos ham selv, som hos Disciplene.

Rigeoverfor Colleger viser Læreren Mandødbannelse sig i Agtelse og Velvillie, i Kameratslighed og Hjælpsomhed; et herpaa grundet indbyrdes Forhold mellem alle Skolens Lærere vil i høi Grad styrke og befordre deres Samvirken til det fælles Maal; Opnaaelsen heraf maa derfor være en Gjenstand for hver enkelt Lærers og særlig for Bestyrerens Stræben.

Et gode Mandødbuer ere en stor Velsignelse og et virksomt Hjælpemiddel for Læreren som for ethvert andet Menneske, er naturligt, ja en vis Grad af aandelig Begavelse maa siges at være en nødvendig Betingelse for ham og det ikke blot paa de høiere Skoletrin. Det Samme gjælder omtrent om gode Mundskaber; mod Mangel hos nytiltrædende Lærere i denne Henseende er Skolen tilstrækkelig sikket ved de Prover, som den vordende Lærer maa aflægge ved Universitetet; men det hedder for Læreren, mere maaske end for Embedsmænd i andre Stillinger, ikke alene i sin Tid at have tilegnet sig gode Mundskaber, men ogsaa at bevare dem gjennem fortsat Studium, og dette er en Side af Pligten, hvori der vissestnok storter adskillige Lærere paa fornøden Nidsjærhed; hvem har ikke kjendt Lærere, der kun i Skoletimerne tænkte paa sit Kald, men udenfor disse glemte baade Skolen og dens Gjærning? Under forrige Tidens mislige Afsonning laa der vel nogen Undskyldning herfor i den Nødvendighed, hvori Familieforsørgeren var sat, af at bruge den ledige Tid til Viskosel; den er nu, om ei ganske fjernet, dog i bethdelig Grad formindsket paa Grund af Læreren nu forbedrede økonomiske Vilkaar. — At udtale Dødseligheden af, at enhver Lærer maatte være i Besiddelse af fremragende Evner eller af videnskabelig Sande, vilde være faafængt; hvor

Helbig end den Skole er stillet, hvor det aandelige Liv kan befrugtes ved en Lærerstand, der blandt sine Medlemmer tæller flere lykkelige Indehavere af diøse Fortrin, saa er det dog for Skolen som Underviisnings- og Opdragelsesanstalt af langt større Bigtighed, at dens Lærere have den for Pædagogen sær-egne Begavelse, der viser sig i Evne til at omgaaes Børn, forstaae dem og gjøre sig let forstaaelig for dem. Det er ikke saa sjældent at træffe Lærere, som med store Aandsbevner og grundige Kundskaber dog ikke have det rette Lag til at undervise og til at behandle Børn, og hvis Gjerning derfor i større eller mindre Grad forfeiles. Dette Lag er upaatvibelig, hvad vi kalde, medfødt, og den sidst omtalte Erfaring om mislykket Lærervirksomhed som Følge af Mangel derpaa indeholder derfor en stærk Opfordring for Enhver, der vil betræde Lærerbanen, til i Tide nøie at prøve sig selv, om han i denne Retning er dette Hverv vogent. Enhver Livsstilling kræver viselig en saadan Selvprøvelse, men Læreren i høiere Grad end mange Andre, fordi Følgerne af en Misforstaaelse udstrække sig til saa mange Medmennesker.

Nidkjærhed i Pligtopfyldelse kan viselig med lige stor Ret kræves hos Enhver; men ikke for Alle er dette Krav kunttet til en saa punktlig Jagtagelse af Klokkeslettet som for Læreren; hans Virksomhed er fordeelt paa Timer, og diøses Begrændsning kan han ikke vilkaarlig fastsætte uden at virke forstyrrende paa den Orden, som maa herske ved enhver Skole, ligesaa lidt som han kan begynde sin Underviisningstime for seent eller slutte den for tidligt uden at gjøre Indgreb i Andres Eiendom, idet han berører Staten en Deel af den Tid, der tilhører den. Hertil kommer, at Læreren ved Forsømmelighed i denne Retning foregaaer med et slet Exempel, svækker sin egen Agtelse

og forringer sin Evne til at paatale Worden hos sine Disciple. Det vil vel ogsaa i Regelen stabsfæste sig, at en Lærer, der er skjedesløs med at paåse Klokket, just ikke lider under Byrden af for stor Ordenssands i Almindelighed. Paa dette Felt har Bestyreren, der jo skal paasee, at det hele Skolemaskineri gaaer sin jævne Gang, ofte en tilben Opgave at løse; og jeg er neppe den eneste, som har følt det Vanskelige i her at trække den rette Grændse mellem Pligtforsømmelse og Pedanteri.

Dbre Fortrin hos en Lærer ere et behageligt Udbortes, en god Stemme og et tydeligt Foredrag; det Bindende og Virksomme i diøse Guds Gaver kjendes af Enhver, og de behøve derfor ogsaa kun at nævnes.

Under denne Overskrift vil jeg bringe en Sag paa Bane, hvis Bigtighed efter min Mening ikke har været tilstrækkelig paaagtet, Spørgsmaalet om vore Latinskolelæreres Titulatur. Ved første Dietkast kunde det synes lidet magtpaaliggende, hvilken Titel en Lærer fører, men jeg troer sikkert at kunne paaberaabe mig Erfaringens Vidnesbyrd om, at det ikke er saa. Skolens „første“ Lærer, der tillige er Bestyrer, kaldes „Rector“; den eller de næste „i Rang“ hedde „Overlærere“; saa komme „Adjuncterne“ og efter dem en broget Skare af „Time-lærere“, „Hjælperlærere“, „Sanglærer“, „Gymnastiklærer“, „Tegnelærer“ o. s. v. Af Benævnelserne sees, at de ikke ere valgte efter et fast Princip; Rector betyder Bestyrer, Overlærer tyder paa en oberordnet Stilling, Adjunct bethder egentlig „Forenet“, „Tilnyttet“; Time-lærer en Lærer, som underviser visse Timer. At Titulaturen er principløs, gjør imidlertid mindre til Sagen, naar kun Forskjellen i Navn beroede paa

en Forskjel i Virkeligheden; men saa forholder det sig ikke. At den Lærer, der tillige er Bestyrer, altsaa har et særligt Hverv og ved dette er alle sine Medlærere overordnet, har en egen Titel, hvorved han i Navn kan skjelnes fra disse, er nødvendigt; men at de øvrige Lærere, som alle have de samme Pligter og ere hverandre fuldkommen sideordnede, have indbyrdes forskjellige Titler, er ikke alene ikke nødvendigt, men vildeledende og — hvad der er det Værste — skadeligt for deres Afgørelse i og udenfor Skolen. Mellem Overlærere og Adjuncter paa een Side og de øvrige underordnede Lærere paa den anden Side er der jo kun den Forskjel, at hine ere kongelige Embedsmænd, disse derimod beskikkede af Departementet eller antagne af Rector. Mellem Overlærer og Adjunct er igjen kun den Forskjel, at hine ere bedre aflønnede og staae i højere Nummer i Rangforordningen; var der endnu kun 1 Overlærer ved hver Skole og han igjen Rectors selvvalgte Stedfortræder, saa kunde der være nogen Mening i denne sidste Titelforskjel (hvorvel „Overlærer“ i saa Fald vel bedre hedte „Subrector“), men dette er jo heller ikke saa: mange Skoler have jo flere Overlærere og ved en saadan Skole kan, som det har viist sig, en Adjunct være constitueret Rector. Og dog vilde jeg ikke have nævnt denne Besynderlighed, hvis den var det Eneste eller Vigtigste, jeg havde at bemærke: Forskjellen i Titel kan her Intet skade. Underledes forholder det sig med Titlerne paa Skolernes øvrige underordnede Lærere. Det tør jeg nemlig paastaae i Tillid til en Erfaring, som jeg har ikke fra en enkelt Skole, men fra alle de Skoler, hvis Forhold jeg kjender — og mon det ikke er saa ved alle Skoler? —, at Hjælpe lærere o. s. v. i Regelen og væsentlig paa Grund af sin Titel nyde mindre Afgørelse i Disciplenes og i Publi-

cum sine end hine, de kongelige Embedsmænd. Er denne min Jagttagelse overensstemmende med de virkelige Forhold, kan det da være rigtigt, jeg kunde fristes til at sige undskyldeligt, at Ehrensen bibeholder en Titulatur, som bidrager til at ned sætte en Lærers Autoritet og derved berøbe ham en væsentlig Betingelse for heldig Virksomhed? I forrige Tider vare hine Benaævnelser mere berettigede: naar s. Ex. nogle enkelte Timer i Regning eller Skrivning ved Skolen vare ubesatte, toged som Lærer deri snart en ledig Handelsmand, snart en Kontorist, kort hvilken som helst Person, der uden at være knyttet til Skolen ved den Interesse, som Forberedelse til et bestemt Livsmaal giver, eller ved fastere Vaand, end at han strax afstedigedes, naar hans Gjerning var overflødig, til Nødtørst kunde give Underviisning i disse Fag og hvem derfor heller ikke nogen Titel kunde hjælpe til at opnaae stor Anseelse. Gymnastik betragtedes dengang mere som en Leg, ialfald som et Fag, der ikke var af synnerlig Vigtighed; Sangen ligerviis, Sangtimerne udfyldtes hovedsagelig med Narrestreger og Spilopper. Nu er det anderledes. Timelæreren har nu ofte den samme Uddannelse og ligesaa stor Interesse for Skolens Gjerning som Rector selv; Gymnastiken er med Rette fra et Bisag hævet til et Hovedsag og ledes af kunstnerisk uddannede Lærere, ofte af Officiere, der rangere med, maaske over Overlærere; Sanges forvædlende Kraft nyder fortjent Anerkjendelse og Skolen lægger ogsaa her med Rette megen Vægt paa et heldigt Valg af Lærer. Er det under disse Omstændigheder tilbørligt, at Lærerne i disse Fag ved de dem givne Titler betegnes som Bipersoner ved Skolen? Iøværtimod, det er saa meget mere utilbørligt, fordi, som sagt, den ringere Titel giver ringere Anseelse og indirecte virker paa Ohygigheden. Der

kan da ikke ansføres nogen væsentlig Grund til den her paa-
 anførte Forskjel. Alle en Skoles Lærere (Rector undtagen)
 have, som anført, de samme Pligter og ere hverandre indbyr-
 des (udenfor Rangreglementet) fuldkommen sideordnede. Men
 der er jo Forskjel i Gageringen? Bistnok, men skulde dette
 Hensyn gjennemføres, saa maatte jo -- for at holde mig in-
 denfor Standen — en Overlærer eller en Adjunct skilte Titel,
 hvergang han ryttede et Trin høiere i Gagestigen. Ja, men
 saa er der jo dog Forskjel forsaavidt, som nogle udnævnes af
 Kongen, andre ikke. Bistnok, men bortset fra, at denne For-
 skjel ialfald kun vilde danne to Grupper, saa har man dog
 ikke fundet Grund til at respectere denne Forskjel i andre Til-
 fælde (smlgn. „Capitaine“ som Titel paa en Compagniechef og
 paa en Fører af et Skiffardiskib; Lieutenant i Armeen og i
 en Provindsbøhes Vorgesvæbning; Fuldmægtig i Departemen-
 tet og hos en Sorenskriver, hos en Handelsmand o. s. v.).
 Er der desuden Noget, som har Interesse af ved Benævnel-
 sen at udhæve denne Forskjel, saa vil man vel snart faae see
 eller høre „kongelig Adjunct“ ved Siden af simpelthen „Ad-
 junct“, ligesom man har „kongelig Fuldmægtig“ og „Fuld-
 mægtig“.

Medens jeg saaledes finder, at der ere mange og væg-
 tige Grunde for Afkaffelsen af den nuværende Forskjel i Ti-
 tulaturen, derimod ingen for dens Bibeholdelse, tillader jeg
 mig at udtale det Ønskelige i, at der inarest muligt indføres
 een og samme Titel for alle Skolens underordnede Lærere,
 hvad enten de ere kongelige Embedsmænd eller ikke, have stor
 eller liden Gage, undervise i dette eller hiint Fag. Af de nu
 brugelige Titler er der ingen anden end „Adjunct“, som pas-
 ser paa alle; den indeholder vistnok ikke engang Anthydning til

Lærerenes Virksomhed, men har dog faaet Sprogbrug og er med sin Indholdsløshed ialfald at foretrække for det gammel-dags „Hører“, der henleder Tanken paa en Gensidighed i Opfattelsen af Lærerenes Arbejde, der heldigviis tilhører et tilbagelagt Tidrum. Ellers kunde man vel ogsaa hjælpe sig med „Bestyrer“ som Titel paa Rector og med „Lærer“ som Titel for hver af de øvrige Lærere.

Skolefag.

Latinskolens Fag (i de 6 sidste Skoleaar) ere: Religion, Historie, Geographie, Mathematik, Norst, Tydsk, Latin, Fransk og Græsk, samt Regning og Skrivning; desuden Sang og Gymnastik. Af disse strække sig kun de 7 første samt Sang og Gymnastik gennem det hele Cursus; Fransk indtræder i det 2det og Græsk i det 3die Aar. Regning har ikke i alle Skoler regelmæssige Timer og Skrivning kun i første Aar.

Jeg skal nedenfor give en Anthydning af min Mening om, hvad der i hvert af disse Fag bør læres i Skolen, idet jeg forudsætter det som givet, at fuldstændig Ubidenhed i hvilket som helst af dem vil volde saa dybt et Skaar i det Kundskabsforraad, der maa stilles som en uafviselig Fordring til Dimittender fra Latinskolen, at der ikke kan blive Spørgsmaal om at udelukke noget af dem. Jeg skal dernæst ogsaa løselig omtale et Par andre Skolefag, der ikke henhøre blandt de „tbungne“.

Religion. Her fordrer Planen: „Sitter Kundskab i den bibelske Historie og i den christelige Troes- og Sædelære efter den evangelisk-lutheriske Bekjendelse, Kjendskab til de mærkeligste Begivenheder af Kirkens Historie samt at have gennemgaaet eet af Evangelierne i Grundsproget“. Disse Fordringer begrænses nærmere saaledes, at medens Discipelen

allerede ved 4de Mars Udgang (16 Mars Normalalder) skal have gennemgaaet Troes- og Sædelæren efter en for Confirmandunderviisningen autoriseret Lærebog, skal han i øverste Klasse (de to sidste Aar) læse Troes- og Sædelæren i en mere systematisk Fremstilling. Medens altsaa ethvert andet Menneſke skal kunne hjælpe sig frem til Sandhedens Erkjendelse med den Kundskab, som kræves til Confirmationen, skal Latinskoleguttene, uanset om han vil blive Theolog eller ikke, oplæres i systematisk Dogmatik og Ethik. Og ikke nok hermed: han skal endog til Artium gjøre Rede for „et Omrids af Kirkens Historie“. Nu ved Enhver, som kender Noget til Kirkehistorie, at et „Omrids“ af denne kun bliver et Aggregat af Sætninger, Navn og Tal, der for den vordende Theolog vel kan afgive en Ramme for et udførligere Studium, men for enhver Anden bliver en dødt Stat af ufordøiet og indholdsløst Hukommelsesværk uden befrugtende Virkning. Skulle Fordringens Ord have nogen Mening, kunne de nemlig formeentlig ikke forstaaes om Kjendtskab blot til de epochedannende Begivenheder efter almindelig historisk Fremstilling — thi den meddeles og maa meddeles i enhver Verdenhistorie og gaaer saaledes ikke ind under Religionunderviisningen. Fordringen er ogsaa ganske ny; Kirkens Historie er saa gammel som Kirken selv, men et Omrids af denne Historie som Kundskabsfordring ved Artium er kun nogle faa Aar gammel. Alle Landets Embeds- og Videnskabsmænd, ja alle Præster, med Undtagelse af nogle ganske faa unge Menneſker, ere blevene Studenter uden at have læst noget „Omrids af Kirkehistorien“. At Fordringen har ydet sit Bidrag til den i vore Dage saa almindelig paaankede Overlæsfelse i Skolerne, er ogsaa klart. Efter dette og da jeg ikke formaar at indsee, hvorfor en Skoledimitend skal vide

mere Religion (foraaavdt Religion kan være Gjenstand for Viden) end enhver Anden — Religionslærer bliver han jo dog ikke, medmindre han senere studerer Theologie —, kan jeg ikke tilbageholde min Overbeviisning om, at al Religionsunderviisning, der gaar ud over det til Confirmationen Fordrede, er Skolen uvedkommende, at altsaa Dogmatik og Ethik i systematisk Fremstilling saavel som Kirkehistorie er en ikke blot unødvendig, men tillige skadelig Byrde paa Discipelen, for hvem Tilagnelsen af disse Fag optager Tid, der heldigere kunde have været anvendt paa en anden Maade. En anden Sag er det, om Staten gennem sine Skoler vil vaage over Vedligeholdelsen og Besværelsen af den Christendomskundskab, som Discipelen har erhvervet gennem Confirmationsforberedelsen; men dette kan skee paa en langt frugtbarere og lettere Maade ved at anvende Religionstimerne til Læsning i den hellige Skrift først i Oversættelse (navnlig af det gamle Testament) og senere, naar Discipelen har erhvervet tilstrækkelig Kyndighed i Græsk, i Grundsproget (det nye Testament). Herved vil Meddelelsen mellem Lærer og Discipel kunne blive mere catechetisk og dialogisk, Tiden til Hjemmesforberedelse spares, Charactergivning affattes og — hvad der er det Vigtigste — Religionslæreren vil end mere sættes i Stand til at bringe Christendommens Sandheder i Anvendelse paa Skolens opdragende Hverv, til at lade den virke som en aandelig Føde istedetfor som en død Bogstavlærdom.

Af hvad jeg her har yttret vil det formeentlig thdeligt nok fremgaae, at det er min Mening, at Examination i Religion ved Artium (saavel som ved de to sidste Skoleexaminer) bør bortfalde.

Jeg ledes her ind paa en Bemærkning, som jeg ved

tidligere Anledninger har fremfat og her gjentager. I Fælledsklasserne skal efter Planen læses et Udvalg af Psalmer (af en Psalmebog); dette Udvalg vil i Sandhed blive af temmelig lidet Omfang, naar man skal holde sig til vore nu brugelige Psalmebøger med deres Fleertal af metrist og æsthetisk usjønne Psalmer; saa andagtsopløftende som en formistjøn og tankefyldig Psalme virker baade i Hjemmet og i Kirken og i Skolen, ligesaa andagtsopløsende ere flere af vore nuværende Psalmer. Jeg istemmer derfor de Manges Raab: Et af Menigheden og Skolen en anden og god Psalmejamling! Endnu et Onske. Da den polske Konge Stanislaus engang kom ind i en Kirke i Vothingen, var Præsten netop ihjelsat med Sognebørnernes Catechisation. Kongen spurgte Præsten, om han gjorde dette ofte. „Tre Gange om Ugen“ sagde han, „een Gang for at undervise dem i Religion og to Gange for at bringe dem til at elske den.“ Naatte enhver Religionslærer kunne gjøre disse Ord til sine!

Historie. Her ligger Fordringen: „Ved fuldendt Skolekursus bør Discipelen have en klar Oversigt over den almindelige Verdenshistorie og fuldstændigere Kundskab i Grækerne, Romernes og de tre nordiske Rigers, fornemmelig Fædrelandets Historie.“ Se, disse Ord ere jo ikke saa strenge paa Papiret, men de lide af en anden Feil: de begrænde ikke tilstrækkeligt. I Bemærkningerne til Planen er jo rigtignok Omfanget noget nærmere betegnet ved Henviisning til Bohrs og Thriegs Lærebøger, men der staaer dog kun „Lærebøger omtrent af saadant Omfang som disse.“ Nu har man senere faaet to nye Skolebøger, en af Profesør Daa og en af Universitetsstipendiat E. E. Daae og Adj. Petersen — begge af mindre Omfang end den tidligere meest brugte, Raasens, Lærebog og dog begge

efter min Mening endnu for vidtløftige — ikke som Vedtraade ved Skoleunderviisningen, men som Udtryk for den Kundskabsmasse, for hvilke Dimittenden ved Artium skal gjøre Rede i Historie. Der findes i begge disse Lærebøger en heel Deel Navne paa Personer, om hvilke de ei berette stort Andet, end at de hedte saa eller saa, og at de levede da eller da; denne Ufuldstændighed kan Skolens Lærer raade God paa ved af eget Kundskabsstof at udfylde det Manglende; men det paa denne Maade Meddeelte kan ikke igjen affordres Examinanden ved Artium, medens Navnet eller Tallet kræves gjengivet. Nu bruges ved Landets forskjellige Skoler snart Bohrs og Thrieges, snart en af de to norske Lærebøger; det kan neppe tænkes, at Examinator i Historie ved Artium i ethvert enkelt Tilfælde med Bestemthed veed, hvor langt han kan gaae i sine Fordringer efter hver af disse Lærebøger, selv om han veed, efter hvilken af dem Examinanden er underviist i Skolen; det kan derfor visjelig hænde, at en Examinand bliver dømt for manglende Kundskab i Tilfælde, hvori Lærebogen alene bærer Skylden. Paa denne Ulempe maa der kunne raades God derved, at Departementet autoriserer een bestemt historisk Lærebog for Skolen. Jeg har ikke været Lærer i Historie og vil saaledes mindre i dette Fag end i andre indlade mig paa at anbefale nogen enkelt Lærebog fremfor en anden, men fra et almindeligt pædagogisk Standpunkt vil jeg sige, at ligesom en Skolebog ikke bør indeholde Mere eller Andet end hvad der er bestemt til at læres paa et vist givet Skoletrin, saaledes maa der ikke kunne stilles større Fordringer til Discipelen, end at han kan skolestgjøre dem ved Hjælp af den Underviisning, han har nydt efter en vis Lærebog. Og gjælder denne Regel i Almindelighed, saa gjælder den fornemmelig Historien; thi her beroer Kund-

skaben væsentlig paa Gufommelse (og Combinationsevne); her kan Discipelen ikke hjælpe sig ved egen Forstandsvirksomhed saaledes som f. Ex. i Sprogvidenskab og Mathematik. Af denne Grund forekommer det mig for Historiens Vedkommende at være af mere paatrængende Nødvendighed end i andre Fag, at der autoriseres en bestemt Lærebog, for at Skolen skal kunne vide, hvad der skal læres, og Universitetsexaminatorerne, hvad der har været læst.

For det Tilfælde, at en Idée, som jeg allerede fra mine første Læreraar af har tænkt mig iverksættelig med Hensyn til den historiske Underviisning, skulde finde Anklang hos Andre eller videre bearbejdet skulde kunne lede til et praktisk Resultat, nedskriver jeg den her. Efterat det hele historiske Stof, de gamle Staters og de skandinaviske Rigers Historie i en fuldigere Fremstilling, Middelalderens og den nyere Historie i et Udtog, er gennemgaaet ved Discipelens Udtrædelse af 2den Latinsklaase, altsaa i Latinskolens 4 første Aar, gennemgaaes i de to sidste Skoleaar de tre store Kulturfolks, Tydskernes, Franskmændenes og Englændernes Historie efter en for Middelalderens Vedkommende udtogsvis behendlet, for den nyere Histories mere udførlig Fremstilling, henholdsvis i det tydske, franske og engelske Sprog. Hertil har jeg tænkt mig anvendt 6 ugentlige Timer, to til hvert Folks Historie. Herved vil læres Historie og hvert af de tre nyere Sprog paa en Gang. Til hvert af disse Sprog har jeg desuden, uafhængigt af den historiske Underviisning, tænkt mig henlagt 1 Time ugentlig, der da fornemmelig skulde anvendes til Læsning af Digtere samt til Tale- og Skriveøvelser. Paa denne Maade vil altsaa Historien faae 6 Timer og hvert af de tre Sprog 3 Timer, medens Summen kun bliver 9. Jeg har naturligvis ei været blind

for, at disse Tal forsaavidt kun ere nominelle, som Fællesunderviisningen i Historie og s. Ex. Inggf hverken bliver heelt og holdent Underviisning i Historie eller heelt og holdent Underviisning i Dybst, at Discipelen ialfald i Førstningen vil faae endeel sproglige Vanskeligheder at bekjæmpe, og at det ogsaa af Hensyn til Valg af Lærer ikke altid vil blive let at foretage denne Combination, men de Fordele, som vise sig paa den anden Side, turde dog blive overveiende. Om ikke udelukkende historisk, vil dog Underviisning i Historie blive meddeelt i 6 ugentlige Timer istedetfor nu i 3, og Tilguelsen gennem det fremmede Sprog vil gjøre Discipelen fortrolig med dets characteristiske Udtryk til Betegnelse af flere for vedkommende Folk særegne Institutioner: Folkets Aand bliver mere forstaaelig gjennem dets eget Sprog; hvert af Sprogene vil blive Gjenstand for Forberedelse til og Underviisning i 3 Timer istedetfor nu i 1 (Dybst) eller 2 (Fransk og Engelsk). Hvad den sproglige Vanskelighed for Disciplene betræffer, saa vil den vel ikke blive betydelig større end den er nu, da jo Hovedmassen af deres Læsning i Prosa er af historisk Indhold; Ulempen ved den sproglige og historiske Underviisning under 1 Lærer vil vel heller ikke blive stor, da begge, om end søndrede, dog i Regelen ogsaa nu ere an betroede til Philologer. Hver Dags Pensum vilde blive deels at gjen give udenad i Moderemaal og deels at gjøre til Gjenstand for sproglig Underviisning. Efter de historiske Forkundskaber, som jeg har forudsat hos Discipelen ved Udtrædelse af 2den Latinklasse, maatte det være tilstrækkeligt at lade den historiske Underviisning i de to sidste Aar hovedsagelig bestaae sig med en Repetition af de tre store Kulturfolks Oplevelser med disses Indflydelse paa andre Folk og Lande. At de ugentlige Timers Sum efter mit Forslag

(9) bliver 1 større end nu (8), maatte være let at rette paa, hvis Forslaget ellers fortjener Bifald, ligesom Forfattelsen af hensigtsmæssige Værebøger i hvert af de 3 Sprog vel ikke vilde afstedkomme betydelige Vanskeligheder.

Geographie. Planens Forbring: „Ved fuldendt Skolekursus bør Discipelen besidde en klar Oversigt over den almindelige Geographie med udsørgligere Kundskab i de tre nordiske Rigers, fornemmelig Fædrelandets“ synes vistnok meget maadholden; Uthtten er her, som ovenfor bemærket med Hensyn til Historie, at Udtrykkene ere meget tvivlige og at navnlig Udtrykket „en klar Oversigt“ ved Universitetet nok synes temmelig vidt. Desuden er for dette Fag's Bedkommende endnu at bemærke, at dets Fremstilling i de forskjellige Skolebøger lider af endnu større Ujevnhed end andre Fag's; det er ligesom om det endnu føler sig frem med Hensyn til Form, Plan og Udstrækning; snart er det politiske, snart det physiske og mathematisk, snart det ethnographiske, snart det statistiske Element behandlet med fortrinlig Omhu; nogle „Geographier“ angive Indbygger- og andre Tal med minutøs Nøjagtighed, andre gaae til den modsatte Yderlighed; en Gut, der er flink i „sin“ Geographie, er en Etnomper, naar han egzamineres efter en anden, — kort sagt, her maa man erkjende, at der er et frit Spillerum for Universitetsexaminatorens Vilkaarlighed, selv om man nok skjønner, at den klassiske Anekdot om Nøgelayen i Wolga beroer paa en Misforstaaelse eller en Forvanskning. Netop denne Forskjellighed i Værebøgernes Behandling og Fremstilling af Stoffet gjør det visseelig for Tiden vanskelige i Geographie end i andre Fag at autorisere en enkelt til udelukkende Brug, men begrunder paa den anden Side saa meget stærkere Ønsket om, at dette snart maa lade sig gjøre. For-

øvrigt hælder jeg stærkt til den Mening, at geographisk Kundskab er en saa uundværlig Bestanddeel af den hele Skolebannelsen og en saa nødvendig Forudsætning for historisk Indsigt, at Geographie for Skoledimitterendes Vedkommende trngt kan sløfes som Examinationsfag ved Artium, naar kun det ugentlige Timetal i Skolen ikke indskrænkes hyderligere end allerede skeet. — Hvad Foredrag og Behandling i Skolen angaaer, er der vel intet Fag, der i høiere Grad end Geographie gjør Lærers mundtlige Meddelelse og Udflydning let og ønskelig.

Mathematik. Med Hensyn til dette Fag har jeg ingen Bemærkninger at gjøre ved det i Planen Fordrede. Jeg vil kun lykønske Skolen med den Forsøining, Staten har truffet til at sikkre den sagkundige Lærere i de saakaldte Realkandidater. Det er ikke længe, siden dette vigtige Fag, liget et stakkels Kægdslem i Skolen, blev paanødet snart en, snart en anden Lærer, omtrent som endnu den Dag idag de levende Sprog.

Norsk. Selv om jeg var den Opgave bogen at bestemme dette Underviisningsfags Indhold, Omfang og Plads i Skolen og at angive dets hensigtsmæssigste Behandlingsmaade, vilde det knappe Rum, jeg her kan raade over, være en tilstrækkelig Grund for mig til at opgive et Forsøg paa et saa vidtløstigt Arbeide. Det vilde ogsaa være underligt, om det skulde lykkes mine Udtalelser at samle flere Meningsfæller end saa mange Andres, der have skrevet om denne Sag. At Optringerne her blive irrbhyrdes afvigende, er imidlertid ikke saa underligt, naar man betænkter, hvor liden Enighed der nutildags hersker om det, der udgjør deres Gjenstand, det norske Sprog. Bistnot have vi et officielt Sprog, men selv dette har, om end blot eller væsentligt paa den hdre Iklædnings, Strive-

maadens, Omraade, i den senere Tid beghndt at gjøre visse Indrømmelser i Retning af en Reform, ligesom der vel ikke er nogen Tvivl om, at vort Sprog, saavel Tale- som Skriftsprog, for Tiden befinder sig i en Gjæringstilstand, der er væsentligt forskjellig fra og anderledes betinget end den Trang til Udvikling, som er en naturlig Følge af Sprogets iboende Liv. At under disse Omstændigheder Skolens Stilling med Hensyn til dette Fag, Modersmaalets, Behandlingsmaade er og bliver usikker, kan ikke være paafaldende; i intet andet Fag drives Underviisningen paa saa forskellige Maader og efter saa mange forskellige Værebøger. Nu beroer vistnok Meget her og vil stedse, mere end i andre Fag, beroe paa Læreren's individuelle Anskuelser og Smag, og forsaavidt vil der vel aldrig inden de forskjellige Skoler, ja ofte ikke eengang inden samme Skole opnaaes saa stor Eensartethed ved Underviisningen i dette som i andre Fag, men saa længe det Stof, hvorpaa Underviisningen anvendes og hvori den meddeles, selve Sproget, endnu kæmper for at naae frem til en fast bestemt Form, vil denne Ueensartethed dog vedblive at være endnu større, og med den Vanskeligheden eller Umuligheden af at opstille almeengjældende Regler. Hjemmeforberedelsen til dette Fag koster, naar bortsees fra de skriftlige Udarbejdelser, Discipelen ikke synderligt Arbejde, og dog træffer man sjælden en Discipel, som omfatter Faget med Forkjærlighed; saa ere ogsaa de Lærere, der have særlig Eyst til at overtage Underviisningen deri: det er ligesom om Alle, bevidst eller ubevidst, føle at Grundvolden vakler, at de ikke rigtig vide, hvad der er Norst og ikke Norst. Saalænge denne Tilstand varer, maa Skolen, hvor det jo ikke er Stedet for at anstille sproglige Experimenter, anerkjende det „officielle“ Sprog som Kunstform

og nøie sig med ved Hjælp af dette at bibringe Disciplene den størst mulige Færdighed i mundtlig og skriftlig Fremstilling af sine Tanker. Dette er saa meget mere nødvendigt, som det ogsaa kun er stilistisk Dugtighed, der er Gjenstand for Prøve ved Artium, og som Middelmaadigheden og Ringheden af de der sædvanlige Charakterer synes at være et Vidnesbyrd om, at Skolen ikke gjør nok i den Retning, medmindre Skolens maatte stikke i Genhnselsøhed ved Opgavernes Valg eller Besvarelsernes Bedømmelse.

Tydsk og Fransk. Erfaring synes at have tilstrækkelig godtgjort, at Fordringerne ved Artium i disse Fag ikke ere større end at Skolen med Vished kan ihldestgjøre dem uagtet den navnlig for Franskens Vedkommende foretagne Indskrænkning i Elmatallet. Kundskab heri som almindelig anerkjendt Dannelsesmiddel kan vel ogsaa være passende begrændset ved Underviisningsplanens Bestemmelser, men jeg troer, at Staten derhos uden at paalægge Disciplene større Arbeide kunde og burde inødekomme de temmelig almeent yttrede Ønsker om, at Dimittenderne ogsaa havde erholdt Øvelse (Veiledning) i at tale disse Sprog. (Fra Realskolens Side forekommer mig dette Ønske endog at kunne stilles i Klasse med et fuldt berettiget Krav). Det Samme gjælder Engelsk. Dette Ønske kan naturligviis ikke ihldestgjøres, medmindre Lærerpøsterne i disse Sprog besættes med Mænd, som selv besidde denne Færdighed. Skulde ikke dette Maal temmelig let kunne naaes ved at aabne Philologer, som (ved en særlig Prøve) havde viist sig i Besiddelse af denne Færdighed, Adgang til at komme i fortrinlig Betragtning ved disse Lærerpøsters Besættelse? Man har ialfald noget Tilsvarende i den Fortrinsret, der er tilstaaet

Theologer, som kunne gins, ved Besættelse af sinmartske Præfektald.

Latin. Da latinisk Stil ikke er sløiset som Skolefag, har jeg her ikke videre Anledning til at udtale min Beklagelse over, at det er udgaaet som Examinationsfag ved Artium, uden for saa vidt som Bestemmelsen herom har virket tilbage paa den Kraft og Efst, hvormed Faget drives i Skolen. Gjennem den nu samlede Skolekommissionens foreløbige Udkast tør man vel skimte dets Gjenoptagelse ved Artium og derved dets Gjenoplivelse i Skolen, hvor det dog af alle Sagtyndige, som ei forsættelig lutte Dinene til, maa erkjendes for at være et af de virksomste Underviisningsmidler paa Sprogvidenskabens Felt. Den lidet betydende Bestemmelse om en let historisk Stil ved Hjælp af Vexicon er vel kun beregnet paa at dække Tilbage-toget og vil forhaabentlig snart afløses af en større Tilnærmelse til det Gamle.

Enkelte af de opstillede Forfattere (navnlig Cicero de off. & quaest. Tuscul.) skulde jeg foreslaae udslettede som dem, der neppe tiltale Disciplene i Almindelighed; men de ere jo ogsaa kun alternativt nævnte og Læreren kan saaledes undgaae at vælge dem. Terentus skulde jeg derimod ønske opstillet som tvungen Læsning baade paa Grund af Sprogformen og fordi han er den eneste i Planen nævnte Forfatter, hvorigjennem Discipelen kan faae noget Kjendskab til Romernes dramatiske Litteratur og sceniske Forholde. Ved at vælge en Komædie af Terentus tilligemed 500 Vers af Dvid istedetfor 1,200 Vers af Dvid indskrænker Læreren en i høi Grad letvindt og hudet Abgang for Disciplene til at lære Mythologie. Jeg saa derfor helst, at baade en Komædie af Terentus og 1,200 Vers af Dvids Metamorphoses bleve tvungne; til Erstatning kunde

Discipelen — efter min Mening uden væsentligt Tab — frigtages for Ciceros Cato Major & Vælius eller hvad der er nævnt i Planens § 6, 1, e.

Baade under de i Vinter stedfundne Discussioner i det medicinske Selskab i Christiania angaaende „Overlæseselskabet“ i Latinstolerne og i Departementets Circulaire til Ephoraterne af 6te Febr. d. A. tales der om Læsebøger, mod hvilke der med Hensyn til Fremstillingens Form og Bestaaffenhed kan reises væsentlige Betænkkeligheder. Det skulde undre mig, om ikke disse Udtalelser ialfald for en Deel ere myntede paa Madvig's latinske Sprogkæde; idetmindste vilde de ikke staae ene og jeg skulde være villig til i visse Hensender at underskrive dem. Det var vist heller ikke „Fremstillingens Form og Bestaaffenhed“, som skaffede Madvig's Grammatik saa hurtig og viid Udbredelse, men de tidligere brugte grammatiske Lærebøger vare antiqverede, og Madvig's Arbeide havde fornemmelig i videnskabelig rigtigere Synsmaader og Stoffets Anordning betydelige Fortrin, der berettigede til epochedannende Anseelse. I en dygtig Lærers Haand vil det vel endnu længe kunne bruges med Held, men det koster Discipelen megen Anstrængelse at blive fortrolig dermed og denne Ulempe kan fjernes og bør fjernes. Det staaer vel heller ikke til at nægte, at den latinske Grammatik, især 1de og 2de Bindene*), har gjort umaadelige Fremstrid i den allersidste Tid, Fremstrid, der ei

*) Jeg bruger Anledningen til at anbefale Colleger, som ei for maatte kjende disse Bøger: Aug. Schleicher Compendium der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen, Weimar 1866. W. Corssen Über Aussprache, Vocalismus u. Betonung der Lateinischen Sprache, Leipzig 1859. Fr. Diez Grammatik der romanischen Sprachen, Bonn 1860.

thdelig skinne igjennem hos Maddig, ialfald ikke ere benyttede i en saa orienterende Fremstilling som af Curtius i dennes græske Grammatik. Jeg maa troe, at disse Meninger deles af Flere og forsaavidt indeholde Opfordring for en Videnskabsmand, der tillige er erfaren Lærer, til at træde i Skranterne med Maddig som Udarbejder af en latinsk Skolegrammatik. Et fortrinligt Forarbejde vilde Bedkommende finde i „Lateinische Schulgrammatik von Alois Vanierk“, af hvilken jeg dog kun kjender 1ste Deel, Formlæren, der er aldeles conform med Curtius's græske.

Græsk. Her har jeg intet andet Ønske end at Xenophons *Enropædie* eller *Anabasis* samt (*Planens* § 7, I, d.) Demosthenes eller *Equivalenterne* maa sløides for at faae Plads til en Tragødie som tvungen Læsning. Efter den nuværende Plan er det fast umuligt at faae en Tragødie læst i Skoler med 2aarige Klasser, og ved Ubekjendtskab til denne Hovedgren af den helleniske Literatur lide Disciplene et uerstatteligt Tab. Ialfald kan Kjendtskab til Demosthenes lettere undværes, og hvad Xenophon angaaer, kan jo Discipelen stifte Bekjendtskab med ham gjennem *Memorabilia Socr.*

Regning og Skrivning. Hvor vigtige disse Fag end ere, kan der vel neppe gjøres Mere for dem i Latinskolen; Øvelse i Regning vedligeholdes nu, efterat Brochs mere praktiske Lærebøger i *Mathematik* have afløst *Holmboes*, lettere end før, og hvad Skrivning betræffer, tvinges jo Discipelen gjennem sine *Stilearbejder* til fortsat *Flid* og *Umage*.

I *Saug* undervises vel nu i *Regelen*, saaledes som ved denne Skole, 2 Timer ugentlig for hver Discipel (som dertil har *Antæg*). Videre kan Skolen neppe strække sig.

Af svenske Skolers *Programmer* sees det, at de

ældste Disciple ogsaa faae nogen Underviisning i Instrumentalmusik (Sammenspil); jeg vilde ialfald ansee det for i flere Henseender ønskeligt, at dette kunde skee ogsaa i vore Skoler, men Hensynet til de dermed forbundne Omkostninger vilde vel træde hindrende i Veien, kan jeg tænke; og dog doer jeg at henlede Opmærksomheden paa denne Sag.

I Gymnastik (derunder indbefattet militære Øvelser og Badning) er ogsaa det regelmæssige Timetal 2. Især i de større Byer, hvor Gutterne ei have saa rig Anledning til legemlig Bevægelse i fri Lust som i Smaabyerne, er dette Tal upaatvilelig altfor lidet; mindst 1 Time daglig bør der gjøres Plads for. I Forbindelse hermed vil jeg indtrængende anbefale den Forsøining, at der om Sommeren af og til foretages Udflugter i Omegnen af Lærere og Disciple i Fællesskab, og navnlig, at der umiddelbart efter Sommerferien skeer en fælles Udmarsh for flere Dage, hvori militære og gymnastiske Øvelser drives afveglende med anden gavnlig og belærende Underholdning.

Saa vidt om de tvungne Fag. Nærmest disse staaer Engelsk, der næsten kun i Navn ikke er tvunget, idet saagodtsom alle Disciple benytte Udgangen til at lære det. Det er blevet en roen Modesag at læse Engelsk. Under disse Omstændigheder vilde jeg, hvorvel jeg ikke er nogen Beundrer af dette Sprog hverken som Udrøtsmiddel for Tanken eller — og det allermindst — som Skolesag, stemme for, at det ogsaa paa Papiret gjordes til et tvunget Fag, og det fra 4de sidste Skoleaar af; uden dette vilde ialfald den af mig ovenfor foreslaaede Repetition af Historien (Englands Middelalder og Nyhistorie) i de to sidste Skoleaar ei kunne gennemføres.

Hebraisk bør vel helst udgaae som Skolesag; det læses

jo nu udelukkende af dem, der allerede fra Skoleaarene af ere bestemte for det theologiske Studium, og ei engang af alle bispe. Afgang til at lære det vil jo stedse staae aaben, saalænge Skolen har theologisk uddannede Religionslærere, da disse deri kunne give privat Underviisning.

Oldnorst kjender jeg ikke tilstrækkelig til at kunne udtale en selvstændig Dom om Sproget som Skolefag. Saa meget veed jeg dog, at navnlig dets Formlære er for vanskelig til, at dette Fag kan næres med et lidet Timetal — og blot en liden Mundsmag deraf vilde vel være temmelig værdiløs. Saalænge det ikke lader sig gjøre at indskrænke andre Fags Plads i Skolen, indseer jeg derfor ikke, at det bliver muligt at indtage Oldnorst, især da det upaatvibelig vil lægge stærkt Beslag paa Disciplenes Hjemmeforberedelse.

„Naturfagene“ derimod, baade Naturlære og Naturhistorie, vilde kunne indføres i og beholdes gjennem hele Latinstolen, naar Underviisningen deri i et Par ugentlige Timer kun meddeeldes i Form af Lærerens Foredrag, altsaa ikke krævede Hjemmearbejde af Discipelen og Kundstaben deri ikke blev Gjenstand for Prøvelse ved Examinerne.

Saadanne Foredrag, ledsagede af Experimenter og forklarende Foreviisning af Specimina, vilde i Kraft af Fagene egen Interessé sikkerlig kunne paaregne Disciplenes udeelte Opmærksomhed, skjærpe og vedligeholde deres Agtpaaagivenhed paa Naturens Phænomener og idetheletaget hde ikke uvæsentlige Bidrag til deres Dannelse. — At en fuldstændigere Forskning af Skolernes naturhistoriske Samlinger vilde være ønskelig, er klart, men dette Ønske vilde lidt efter lidt og uden særdeles stor Bekostning kunne opfyldes, naar der sørgedes for, at de ved Skolerne ansættendes Lærere („Realkandidaterne“) havde

den fornødne praktiske Færdighed i at præparere Gjenstande, navnlig udstoppe Dyr; vordende Læger øve sig jo i Tilberedelse af anatomiske Præparater, i Sighed hermed maatte „Realsluderende“ kunne tilpligtes at aflægge Prøve paa Kjendtskab til Omgangsmaaden med Dyrs Udstoppelse og, naar de bleve ansatte som Lærere, da i Skolens Viemed selvsølgelig at bringe denne Færdighed i Udvøvelse.

Tablel

som viser, hvortledes jeg har tænkt mig Fag og Timer fordeelte i Latinskolerne.

	1ste Skole= aar.	2det Skole= aar.	3die Skole= aar.	4de Skole= aar.	5te Skole= aar.	6te Skole= aar.
Norst	3	3	2	2	2	2
Indst *)	3	3	2	2	1	1
Franst *)	"	3	2	2	1	1
Engelsk *)	"	"	2	2	1	1
Latin	6	6	6	6	8	8
Græsk	"	"	4	4	4	4
Religion	2	2	2	2	1	1
Historie *)	3	3	3	3	6	6
Geographie	2	2	2	2	1	1
Mathematik	3	3	3	3	3	3
Naturfag	2	2	2	2	2	2
Regning	2	1	"	"	"	"
Skrivning	2	1	"	"	"	"
Tegning	2	1	"	"	"	"
Sum	30	30	30	30	30	30

*) Se ovenfor under „Historie“.

Desuden 2 Timer ugl. Sang og 6 Timer ugl. Gymnastik for hver Klasse. NB. Hver Klasse er tænkt eetaarig.

Om „Realskolen“s

Annektion til Latinskolen maa man vel desværre sige: sørgelig Ihukommelse. Latinskolen er bleven belempret med et ueend-

artet Baahæng; de flinke og flittige Disciple sættes i Regelen i Latinklasserne, de, som ikke kunne eller ikke ville, i Realklasserne. Herved forsinkes i høi Grad Latinskolen's Underviisning, og hvad der i mine Dine er endnu slemmere, Skolens Genheds forstyrrelse, den rette Skoleaand, som hviler paa Erkjendelsen af fælles Rettigheder, fælles Pligter og fælles Maal, gjøres umulig, og Skolens dobbelte Form nedlægger de første Spirer til den Kasteaand, der tidnok indsniger sig paa sildigere Livsstadier, men i Skolen fremfor Alt maa modvirkes som Landsdannelsens værste Fiende. Det er derfor at haabe, at den nu samlede Skolekommission gjør, hvad gjøres kan, for at faae denne uheldige Forbindelse hævet, og bliver dens Forslag om Latin- og Realgymnasier til Virkelighed, vil Dødsdommen være fældt over de „combinerede“ Skoler. De mindre Byer, der ei vilde kunne underholde begge Gymnasier ved Siden af hinanden, ville formodentlig alle vælge Latingymnasiet, og dersom da Underviisningen i dette ordnes nogenlunde i Overensstemmelse med mine ovenfor fremsatte Antydninger (navnlig om Engelsk som tvunget Fag og om Forelæsninger over Naturfagene), ville Disciplene i een og samme Skole gjennem fælles Underviisning i alle Fag lige godt kunne forberedes baade for Universtetet og for en paa praktisk Livsstilling beregnet Underviisningsanstalt (Krigsskole, polyteknisk Institut, Vandbrugsskole, Sømmandsskole) saavel som for Verkstedet, Apotheket, Krumboden og Handelscontoiret. „Skulle da altsaa alle Disciple — ogsaa saadanne, som nu søge Realskolen — tvinges til at læse Latin og Græsk?“ hører jeg Mange med Forfærdelse spørge. Ja, jeg vil ikke lægge Skjul paa, at det er min fulde Overbeviisning, at de vilde være bedst tjente dermed, uden at jeg vil gjøre endog blot et Forsøg paa at bi-

bringe Underledestænkende min Anskuelse af Sagen. Saa Meget vil jeg dog til Gemhytternes Beroligelse gjøre opmærksom paa, at Erfaring har vist, at de fleste af de Disciple, der ere bestemte for en af de ovennævnte Specialskoler, udræde af Almeenskolen før den Alder, hvori Underviisningen i Latin begynder at drives i videre Omfang, og før Græstens Indtrædelse, og at jeg ikke har tænkt mig Afgangens spærret for de Disciple, der aldeles maatte mangle Hyst og Evne, til at fritages for at deeltage i denne Underviisning. Endvidere har jeg forudsat, at Latinskolernes Klasser samtlige blive ectaarige, hvorved Antallet af de ugentlige Timer i Latin og Græst vil kunne indskrænktes til Fordeel for andre Fag.

I Forbindelse hermed vil jeg httre, at jeg finder det hensigtsmæssigt, at Skolepengene fastsættes til en Mellemstørrelse mellem de for Realskolen og for Latinskolen nu gjældende, f. Ex. til 30 eller 28 Spd. aarlig, med Bortkastelse af Indskrivningspenge, Hys- og Brændepenge samt Testimoniegebyr som temmelig ubiøse Former for Forældrenes Bestatning. Skolepengene ere nu ved denne Skole: i Realklasserne 24 Spd. + 2 Spd. 48 h (Hys- og Brændepenge) + (i første Aar, naar Discipelen ikke rykker op fra Fællestklasserne) 4 Spd. (Indskrivningspenge) — i Alt 26 (30) Spd. 48 h; i Latinklasserne 32 Spd. + 2 Spd. 48 h og + (i første Aar) 4 Spd. eller + (Testimoniegebyr ved Udrædelsen) 8 Spd., i Alt 34 (38 — 42) Spd. 48 h.

Lærebøger.

I forskjellige Embedsberklæringer har jeg i Overensstemmelse med Medlærere allerede tidligere udtalt mig for Ønskeligheden af, at der autoriseres fælles Lærebøger i de forskjellige Fag for samtlige Skoler. Ulemperne (ved Disciples Over-

gang fra Skole til Skole, ved Artiumsexaminationen, ved Bøgernes Fordyrelse paa Grund af mindre Omsætning) af den nu bestaaende Tilstand, da der neppe er noget Fag, hvori der i alle Skoler bruges samme Lærebog, springe for let i Dinene til at behøve nærmere Paabiidning, — og maatte vissefelig uden stort Besvær lidt efter lidt kunne afhjælpes.

Skolepulte og Skolebænke.

Udskillige Stemmer, skjønt temmelig spredte, have i den senere Tid taget Ordet for i Skolerne at søge indført Pulte og Bænke af en for Disciplenes Helbred hensigtsmæssigere Construction end de nu sædvanlig brugelige. Nu, da saa mange andre Skolepørgsmaal staae paa Dagsordenen, vilde jeg ansee det for saare ønskeligt, om vore Læger vilde offere denne Sag lidt Opmærksomhed og afgive sin Betænkning desangaaende. Navnlig ivres der fra flere Hold for Bænke med Rngstød paa; ere de nu brugelige rhygløse at ansee for skadelige, vilde jeg være blandt de Første til at søge dem affjæffede, — men jeg maa tilstaae, at jeg, indtil jeg bliver bedre belært, ikke kan frigjøre mig fra den Tanke, at disse Rngstød ere udgaaede fra en for vidt dreven Philanthropic, og at Conseqventjerne pege hen paa stoppede Lænestole.

Ferier.

Efter Skoleforordningen af 1809 skulle Sommerferienne kun være 14 Dage, medens de nu ved alle Skoler udstrækkes til mindst 4 Uger. I andre Lande, navnlig vort Broderland, ere Ferierne dobbelt saa lange. Mon ikke vore locale og klimatiske Forhold samt Landets affides Veliggenhed taler temmelig stærkt for Ønskeligheden af, at ogsaa hos os Ferierne faae en lignende — og da lobbestemt — Udstrækning? Mange Disciple have lange Reiser at gjøre for at naae sit Hjem; i

de 3—4 Uger, hvori Discipelen opholder sig i Hjemmet, kan Sommeren, især i Sødistricterne, ofte være saa regnsfuld, at den meste, om ei den hele Tid maa tilbringes inden de 4 Vægge; Læreren, som vil foretage en længere Recreationreise, afholdes derfra ved Hensyn til den korte Tid, han har at raade over. Ogsaa Juleferierne burde forlænges med en Uge af December; i de nordligere Byer har vist enhver der virkende Lærer mærket, hvor tungt Skolearbeidet gaaer i de mørke Dage før Juul, og hvor ofte Halvaarsøgamens Regelmæssighed forstyrres ved Disciple, som for at kunne naae hjem til Juleaften maae tillades at undertaste sig Prøven tidligere end de andre. Dette til Overveielse.

Overlæselse.

Skal det være ret, maa vel ogsaa jeg have et Kapitel med denne i vore Dage saa hndede Overskrift, hvorvel jeg forudsæer, at mine Anskuelse ei ville kunne bringes til fuld Samstemmighed med Andres, som have skrevet om denne Gjenstand, og af hvilke En (i en Avisartikel) endog har udregnet, at Varnet med Fradrag af den Tid, som medgaaer til Søvns og Maaltiderne, kun har 6 à 7 Timer i Døgnet til at arbejde i. Overdrivelser, som i den Grad lefle med Fortjællelsen og Mangeligheden, kunne dog ei gavne Sagen.

Hvad der her maa være paafaldende for Enhver, som har tænkt over dette Emne, er dog, at Anterne over „Overlæselsen“ i Latinsfolerne først i den allersjælfeste Tid have saaet saa mange Talsmænd. Man skulde deraf fristes til at troe, at Læsjet er blevet saa meget tungere nu. Denne Slutning kan dog kun have subjectiv Gyldighed, med andre Ord, Disciplene maae nu ikke kunne taale saa megen Anstrengelse som før. Sammenligner man nemlig hvad en Latinskolegut nu har

at gjøre med hvad han havde at gjøre — jeg gaaer kun tilbage til mine egne Skoleguldage — for 25 à 30 Aar siden, vil det vel vise sig, at Arbeidet i og for sig nu er meget, overordentlig meget lettere. Jeg kjender ikke noget Fag, som i den nævnte Tid har faaet noget Tillæg, med Undtagelse af Religion, som er bleven forøget med Kirkehistorie og 1 græskt Evangelium; hvad dette sidste angaaer, saa eksisterede Fordringen dog faktisk ogsaa i hiin Tid, thi der kom neppe mange Skoledimitterder op til Artium, som et havde læst og oplagt 1 Evangelium (ja mange opgave endog 2, eller 1 Evangelium og Vidt af Brevene), og hvad Kirkehistorie angaaer, saa indeholdes dog Hovedtrækkene i den almindelige Verdenshistorie. Derimod er der afskappet Meget i andre Fag, navnlig Latin og Græsk; før skreves der egentlig 2 latinske Hjemmestile, nu skrives neppe 1 Stil egentlig i de høiere Klasser; før læstes og lærtes (i særskilte Timer) vidtløftige Lærebøger i romerske Oldsager, nu gennemgaaes leilighedsviis enkelte Afsnit af et lidet Compendium. Opgaverne til norsk Udarbeidelse havde før næsten samtlige, ja endog i lavere eller Mellemklasser, et filosofisk Tilfuit, nu ere de mere af fortællende eller skildrende Beskaffenhed; de historiske Lærebøger vare før endnu mere voluminøse end nu; i Mathematik lærtes paa Skolen jævnlig Trigonometrie (tildeels ogsaa Stereometrie). Dog, det er ikke blot i Stoffet, at Nutidens Skolegutter have store Vættelser fremfor Fortidens. Sammenlign Jørgerslevs latinske Lexicon med gamle Badens, Jørgerslevs eller Bergs eller Schenkls eller Benslers græske Lexicon med gamle Niemer eller Schneider, ja med Passow, Nutidens bekvemme og pudshende Skoleudgaver af romerske og græske Auteurs med Fortidens Kalbeskinds- editioner, Nutidens glatte og oplinierte Papir (til Stile- og

Skrivebøger) med det gamle Vitub og dets Agerfurer, de nu altid færdige Staalpenne med de gamle Fjærpenne, som idelig maatte skjæres, Fabers udmærkede Blyanter med de gamle haarde, skjøre og i enhver Henseende ufuldkomne Do., Kamper med Talghs o. s. v., o. s. v. — og Enhver vil dog kunne see, paa hvis Side Fordelen er. Dengang havde Disciple 6 — 7 Læsetimer paa Skolen, nu kun undtagelsesviis over 5 (enkelte Klasser have nemlig 31 à 32 Timer ugl.); ved flere Skoler kom Discipelen op fra sit Sæde kun, naar han paa Naturens Begne maatte ud i Gaarden, nu er der Friminuter ved hvert Timeefste foruden Friquarteret midt i Skoletiden; kun faa Skoler gave Underviisning i Gymnastik (og Sang) og da som oftest kun med lidet Alvor; legemlig Afstraffelse af En eller Anden i Klassen — nu en stor Sjældenhed — hørte dengang til Dagens Orden. Vil En see her, saa maa han see. „Med dette“, vil man sige, „er dog Intet beviist mod, at der nu findes Overlæsfelse Sted; det kan være galt nok nu, om det end var meget værre før.“ Meget sandt, men dog er det paafaldende, at Klagerne først nu blive høiljyde, — og jeg kommer tilbage til den Antagelse, at Skolegutterne nu ikke taale saa Meget, ikke ere saa legemstærke som før. Dette synes ogsaa andre Tegn at inde hen paa. Børn havde vel ogsaa dengang sine reglementerede Mølinger, Righoste o. s. v., men de nu saa hyppigt Kirtelsygdomme, Forkjølelser og Halsesyger vare langt fra saa almindelige. Sommer og Vinter gif Gutten væsentlig i samme Dragt, et lidet Skjærf i den bardeste Kulde var ofte det eneste Særtjende; kun ganske enkelte af mine Jævnaldrende eiede, og endnu færre brugte Overfrakter, Uldtrøje vidste Ingen af og Galocher paa en Skolegut vilde neppe være blevne tolererede, saa affstikkende vilde de have

været. Det er disse og mange andre, visselig høist sørgelige, Kjendsgjerninger, Beviser for, at Nutidens Skolegutter i Haardførhed og Kraft slægte saa daarligt paa sine Fædre, som Overlæseselskabsfribenterne ikke have taget tilstrækkeligt i Betragtning i sine Anker mod Skolen, men disse Anker ere ogsaa af en anden Grund med Urette henvendte mod Skolen. Skolen skal bibringe Discipelen et vist Kundskabsforraad, men dette Omfang eller Indhold staaer det ikke i Skolens (Skolebestyrerens) Magt at regulere; saalænge ikke Universitetet nedstemmer sine Fordringer til Artium, er det umuligt for Skolen at slaae af, og Ingen vil dog paastaae, at en Skole skal sende kun halvveis forberedte Dimittender. At nu ikke jeg har Noget imod, at Fordringen indskrænktes, vil sees af hvad jeg har sagt baade om Religion og om Historie og om Geographie og om latinisk Grammatik; at jeg holder paa latinisk Stiil, vil jo ikke sige Noget, thi den er og maa jo altid blive Skolefag, om den end ikke er Examensfag; at jeg har foreslaaet Taleovvelser i de levende Sprog, er jo heller ingen Forøgelse, thi disse vilke dog ligesaa lidt kræve nogen Hjemmeforberedelse som de foreslaaede Forelæsninger i Naturvidenskab. Overhoved er det ikke farligt med de Fag, som ikke kræves til Examen, og det veed Skolegutten godt. Men længere end sket kan jeg heller ikke gaae i mine Indrømmelser til Fordeel for Skolegutternes Vettelse, og jeg troer, at der har været meget Ubesøiet i al denne Tale om „Overlæselse“.

Noget degenereret kan vel den opvoksende Slægt være, i den Grad er den det forhaabentlig ikke, at den skulde være udhygtig til al aandelig Anstrengelse, og med al Agtelse for Lærerne maa jeg udtale min Tvivl om, hvorvidt de med Sikkerhed kunne sige, at al den Skrøbelighed hos Christianiagut-

terne er en Følge udelukkende af Overanstrengelse i Skolen. Jeg har ogsaa seet adskillige Kulde af unge Studenter, sidste Gang i 1865, men jeg maa til Trods for Andres Vidnesbyrd sige, at den Friskhed og Kraft paa Sjæl og Legeme, som jeg i Regelen har fundet forenede hos vore Artianere, og især netop hos Skoledirektenderne, altid have virket veigjørende paa mig; en og anden forlæst Privatist træffer man vel paa, men han har ialfald ikke faaet sit Knuet i Latinskolen. Hvad vil man vel ogsaa, at Skoleguttene skal gjøre i den Tid, som han indvinder ved formløstede Skolefordringer? Naturligviis, heder det, han maa ud, han maa om Vinteren gaae paa Skøjter, paa Ski, han maa aage paa Kjelke, og om Sommeren maa han ud at roe, fiske, gaae Fjeldtoure o. s. v. Meget godt, men jeg er bange for, at de, som have Bogen kjær — og, vel at mærke, det er dem, som burde lettes — alligevel blive siddende inde med sin Bog, og at de dovne lettelig foretrække at anvende Tiden, inde eller ude, til Overtrædelse af Moralens eller Politiets Love. Og er det saa, da siger jeg: lad dem ti Gange hellere læse paa sine Skolelectier, men lad dem læse med Fornuft og med passende Juddeling af Tiden. I dette sidste Stykke kan Hjemmet gjøre Skolen en stor Tjeneste, maaske en af de største, det kan vejlede den Unge til en fornuftig Benyttelse af Tiden, og overanstrenges Barnet ved Væsnung, er Hjemmet upaarvildelig i de fleste Tilfælde ikke uden Skyld.

Jeg gad f. Ex. vide, om de Bøger, Barnet siges at hænge over den hele Dag, ved nærmere Undersøgelse ikke ofte ville findes at være alt Andet end Lectiebøger; ialfald har jeg foresat mig for Fremtiden at ville affordre enhver Skolegut,

som laaner Bøger i Discipulbibliotheket, en skriftlig Erklæring fra hans Foresatte om, at han har diøses Tilladelse dertil.

Man har villet søge Beviser for, at der findes Overlægselse Sted, i den Eløvhed og Træthed, som er iagttaget hos Disciple i den sidste Skoletime. Er da denne Slappelse egen for Nutidens Latinskoler? Var Latinskoleguttene i gamle Dage aandelig og legentlig lige saa kvit i sidste som i første Time, eller maa ikke, rettere sagt, al Skoleunderviøning, i høiere som i lavere Skoler, ja ethvert Arbeide medføre nogen Træthed? Er Ordet: „I dit Ansigt Svend skal du æde dit Brød“ ikke ogsaa sagt til Latinskoleguttene, eller skal han være den Eneste, der ikke maa føle Hvilens Betsignelse gjennem Bevidstheden om at have udført sin Deel af Livets Arbeide? Dette vil naturligviis Ingen have sagt og saaledes vil vel heller ikke nogen skjønsom Læser have forstaaet hine Uttringer om Trætheden i sidste Time; men jeg troer, deels at de undertiden ere fremserte uden Vedsagelse af den forudsatte Commentar og at de saaledes kunne virke vildledende paa det Publicum, der med Begjærlighed griber enhver om end nok saa svag Støtte for sin Formening om det Forkastelige i Latinskolens nuværende Indretning, deels at Slappelsen har været i nogen Grad forvevlet med den Mangel paa tilbørlig Opmærksomhed og No, som i sidste Skoletime er en saa let forklarlig Følge af Discipelens. Higen efter at komme ud og hjem.

Jeg har ovenfor i Overensstemmelse med tidligere Erklæringer, afgivne i Fællestabs med Medlærere, ytret, at Universitetets strenge Fordringer ved Examen artium virke hemmende paa Skolens Evne til at lette Disciplens Arbeidet og paa Lærerens Frihed i Underviøningsstoffets Behandling; en anden ikke mindre hinderlig Stranke danne de i Planen op-

stillede, skarpt afgrændsede Pensa for hver Klasse's Læruing; med jævnt flinke Gutter kan nok Maalet naaes om ikke just altid paa den ønskeligste Maade; med et daarligt Kulb — i en toaarig Klasse — bliver det en Umulighed at naae det nogenlunde tilfredsstillende. Jeg foranlediges herved til at nævne et lidet Exempel paa, hvorledes Skolen, naar den ikke indsnævræs af fastsatte Pensa, har det i sin Magt at afhjælpe indtrædende Misligheder. Vor 1ste Fællestklasse (Normalalder 8—10 Aar, altsaa ikke berørt af Skoleplanen) har efter Timetabellen Skrivning i 5 Timer ugentlig; Læreren, som med mig har været enig i at fastsætte dette Timetal, havde imidlertid gjort den Erfaring, at Arbeidet i den sidste Deel af Timen ikke gik saa let som i den første, og at Disciplene, hvoraf laar flere ere under Normalalder, tildeels bleve kjede af denne timelange Skreven saagodtsom daglig; han foreslog derfor, at man skulde gjøre et Forsøg med at lade Disciplene, naar de vilste Flid, skrive i 5 halve (eller $\frac{2}{3}$) istedetfor i 5 hele Timer og benytte Resten af Tiden (under Læreren's Tilsyn) til selvvalgte Lege og Øvelser i Gymnastiklocalet; jeg bifaldt strax Forslaget og det blev iverksat: nu skrive Gutterne med Flid sin Deel af Timen og veltigere paa sin Vilis af Hjærtens Lyst i den anden Deel. Jeg skulde overhovedet anbefale Lærere i de saakaldte „manuelle“ Fag (Skrivning, Regning og Tegning) at give usie Agt paa, at Disciplene, navnlig i Vintermaanederne, ikke overanstreges ved uafbrudt Luden over Skolepulten og Stirren paa Bogstaver, Taltegn og Figurer; denne Deel af Skolearbeidet turde maaske vise sig at tage lige saa meget paa Kræfterne som de andre Underviisningsfag, hvori Legemet's Stilling ikke er saa bunden.

Her kunde endnu være Meget at sige, men det allerede

Sagte vil formeentlig være tilstrækkeligt til at give Læseren en Forestilling om min Opfattelse af denne Sag; kun daarligt vilde jeg forstaae mit Hverv som Lærer og Opdrager, hvis jeg ikke i Gjærning som i Tale efter Evne værnedes om mine kjære Disciples dyrebareste Eiendom, Helbredden, men som Skolebestyrer har jeg følt mig opfordret til at afvise de ugrundede og hensynsløse Bestyrdninger, der have været rettede mod Skolen.

Latin skolens Bestyrelse.

Skolens Rector har sin nærmeste Overordnede i Ephoratet, men den øverste Styrelse er henlagt til Regjeringens Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet, der har afløst den tidligere Direction for Universitetet og de lærde Skoler (Forordn. 7de Novbr. 1809 § 6; Instr. 11te Oct. 1825). Om Ephoratet hedder det i ny nævnte Forordn. § 7: „Under Directionens almindelige Bestyrelse skal det særdeles Overtilsyn med Skolerne i ethvert Stift føres af et Skoleephorat, hvis ordentlige Medlemmer ere Stiftamtmanden og Biskoppen, paa Embedsvegne. Derjom Kongen skulde finde for godt at tilforordne dem Noget, eller ved de Skoler, der ligge affides fra Stiftsøvrighedens sædvanlige Opholdssted, at overdrage Ephoratet til Andre, da vil han derom til sin Tid nærmere bestemme“. Noget Afvigelse fra den heri indeholdte Hovedbestemmelse om Ephoratets Sammensætning har nok aldrig fundet Sted, forsaavidt Biskoppen angaaer. Men istedetfor Stiftamtmanden fungerer udenfor Stiftsstæderne i Regelen nærmeste Amtmand. Saaledes bestaaer Molde Skoles Ephorat af Romødals Amtmand (boende i Molde) og Trondhjems Biskop (i Trondhjem), Christiansunds Ephorat af samme Autoriteter, Alesunds Ephorat af Romødals Amtmand (6½ Mil

i N.D.) og Bergens Biskop (ca. 30 Meil i Syd), Stavangers Ephorat af Stavangers Amtmand og Christianssands Biskop o. s. v. Forudsæt ogsaa, at disse Embedsmænd, Amtmanden og Biskoppen, altid have fornøden Indsigt i og Interesse for Skolevæsenet (Noget, jeg for denne Skoles Vedkommende ialfald ikke drager i Tvivl), saa maa det dog vel erkjendes, at en „Tilshjæmsmand“, der er 20—30 Meile fjernet fra den Indretning, som han skal føre Tilshjæ med, ikke med den bedste Villie er i Stand til at opfylde dette Hverv, og at denne Fjernhed ved Sager, der skulle gaae mellem Departement og Rector, ofte kan foranlause en ikke ønskelig Forsinkelse. Sammenlignes vor Tid med Forordningens, da der hverken var Dampskibe eller Telegraph, vil det vel ikke engang være en for stærkt Paastrand, at f. Ex. Næsunds Skole nu vilde være lige saa vel tjent uden Ephorat, som den i 1809 vilde have været med en Ephor i Molde og en anden i Bergen. Hermed være det ikke sagt, at Ephoratet som Mellemautoritet mellem Rector og Departement overalt bør sloifes — i Christiania er det dog vel en unødvendig Figurant? — men jeg troer ikke alene at mange Rectorer ønske, at deres Ephorer havde været nærmere, men ogsaa, at et saadant Duffe baade er berettiget og ibersætteligt.

At Kirke og Skole ere to forskjellige Ting, begge af saa indgribende Vigtighed for det hele Statsliv, at den øverste Styrelse af hver af dem heelt og holdent kræver sin Mand, samt at det, selv om begges Bestyrelse kan overtages af en og samme Person, vel maa være en reen Tilfældighed, at den dygtigste Kirkechef tillige er den dygtigste Skolechef eller omvendt, maa være Sandheder, hvorom Meningsberettigede ei kunne stride. Naar ikke bestomindre den paa middelalderste

Traditioner støttede, Kirke- og Skolestyrelsens, Forening under et og samme Regeringsdepartement endnu bestaaer hos os, er der vistnok Grund til at forklare denne Vedhængen ved det Gamle som en Følge snarere af de manglende Penges haarde Nødvendighed end af Gæstlighedens Mjst til at opgive engang erhvervede Forrettigheder. Derfor maa vel ogsaa Skolemænds Længsel efter at see Skoledepartementet udstilt fra Kirkedepartementet for Tiden betragtes som et pium desiderium, der under de nuværende Omstændigheder saa meget mindre kommer til Orde, fordi den sælles Statsraad for Kirke- og Underviisningsvæsenet har støttet sin egen Sagtundsstab ved at vælge den Mand til Expeditionsschef, der i Tilfælde af Udskillelse stod Skolestatsraadsposten nærmest. Og dog er det netop under saadanne Omstændigheder lettest at udtale sig om dette Emne, fordi det derved bliver pienthyuligt, at det er Principet, man angriber, og ikke Personer.

I Forbindelse hermed fremsætter jeg i al Beskedenhed det Forslag, at Departementet for Kirke- og Underviisningsvæsenet for den Tid, hvori Combinationen bestaaer, ombytter sin lange slæbende, ubehjælpelige og ikke tilstrækkeligt betegnende Titel med den ulige mere velklingende, brugbare og adæqvate „Kirke- og Skoledepartementet“.

Skolelovgivningen.

Hovedsummen af de for Latinskolen gjælbende Lovbestemmelser indeholdes i Forordningen om de lærde Skoler af 7de Novbr. 1809. Endog den flygtigste Gjennemlæsning af denne vil imidlertid overbevise om, at ikke et eneste af dens 9 Kapitler endnu staaer ved Magt i sin Heelhed og at en stor Deel af dens 131 Paragrafer deels ved Pragis og deels ved senere Bestemmelser ere satte ud af Kraft. Ikke at tale om

det for alle Skolens Vedkommende, navnlig dens Bestyrer og Lærere, hderst Møisommelige i at maatte tye til en fuldstændig Lovsamling gjennem et Tidrum af snart 60 Aar hist og her omspredte, atter og atter paaflyttede Bestemmelser for at hente Kundskab om sine Pligter og Rettigheder, saa er det dog endnu slemmere, at mange af Lovens Paragrafer ved en blot og bar Vedtægt ere gjorte ughldige. Blandt disse mange nævnes her exempelviis § 45 om Skoleferierne — i Loven er der bestemt 14 Dage til Sommerferien, medens disse ved de fleste, om ikke alle Skoler nu udgjøre 1 Maaned —, §§ 6, 22 & 53 saavidt angaaer den i disse §§ omhandlede Instrug for Lærerne, der, saavidt mig bekjendt, aldrig udsærdiges, § 23 om Forbud for Skolens Lærere mod at overtage nogen anden Lærerpøst eller anden hans Embede uvedkommende Bestilling, § 64 om at Disciple's Anmeldelse til Dptagelse skal skee 4 Maaneder i Forveien m. M., § 76 Bestemmelsen om, at kun de Disciple skulle komme i Betragtning ved Uddeling af Skolebeneficier, som ere bestemte til at studere ved Universitetet. En meget vigtig, ofte savnet Bestemmelse, nemlig om hvor mange ugentlige Underbioningstimer enhver Lærer er forpligtet til at overtage, findes intetsteds. Det her Anførte maa være tilstrækkeligt til at begrunde Ønsket om, at Latinskolens Lovgivning maa undertastes en omhyggelig Revision og indsøres under Eet i et sælles Lovverk, saasnart den nu samlede Skolekommission's Arbeide har ført til et endeligt Resultat.

II.

Efterretninger om Skolen i Skoleaaret 1866/7.

A. Skolens Lærere,

deres Fag og egentlige Underviisningstimer.

1. Brindmann, Alexander, Rector; født 1826, Ex. art. 1842, Ex. philos. 1843, Ex. philolog. 1849, alle med Laud. Adjunct ved Molde Skole fra 1849—1859. Skolens Rector fra 1859.

Græst i 3 L.	5	Timer.
— i 2 L. a	5	
Latin i 1 L. b	8	
	13	18 Timer.
2. Feilberg, Karl Frederik, Overlærer; født 1828, Ex. art. 1846, Ex. philos. 1847, Ex. philolog. 1853, alle med Laud. Adjunct ved Christiansands Skole fra 1854—1863, Overlærer ved Molde Skole fra 1863.

Latin i 3 L.	9	Timer.
— i 2 L.	9	
Indst i 3 L.	1	
Fransk i 3 L.	2	
Historie i 3 L.	3	
	24	24 Timer.
3. Sommerschild, Henrik Lorentz, Adjunct, født 1815; Ex. art. 1835, Exam. philos. 1836, Exam. theol. 1840, alle med Haud illaud. Adjunct ved Molde Skole fra 1850. (Ejllige Skolens Radsferer.)

Religion i 3 L.	2	Timer.
— i 2 L. & R.	2	
	4	4 Timer.

Transport 4 Timer.

Religion i 1 Q. & R.	2	
— i 2 F.	3	
Engelsk	13	22 Timer.

4. **Dwren, Tobias Muncus**, født 1831; Exam. art. 1850, Ex. philos. 1851, Exam. philol. 1858, alle med Laud. Adjunct ved Molde Skole fra 1859.

Græsk i 2 Q. b	5	Timer.
Latin i 1 Q. a	8	
Historie i 2 Q.	1	
Norsk i 2 F.	5	
Tydske i 2 F.	5	24 Timer.

5. **Horn, Carl Wilhoj Ludvig**, Adjunct, født 1841; Ex. art. 1859, Ex. philos. 1860, Examen for Reallærere 1865, alle med Laud. Adjunct ved Molde Skole fra 1866.

Mathematik	12	Timer.
Naturhistorie	6	
Naturlære	3	
Geographie i 3 Q.	1	
— i 2 Q. & R.	1	
— i 1 Q. & R.	2	
Tegning i 2 R. (& 1 R. b)	1	26 Timer.

6. **Christoffersen, Hans Emil**, Timelærer; født 1819, Officier 1840, Capitaine 1861. Timelærer ved Molde Skole fra 1860. (Tillige Gymnastiklærer.)

Regning (13)	11	Timer.
Skrivning (10)	9	

Lateris 20 Timer.

, Transport 20 Timer.

Tegning	i 2 R.	1		
	— i 1 R.	2		
	— i 2 F.	2		
	— i 1 F.	2		
			(7) 4		24 Timer.

Gymnastik (i alle Klasser, beelte i 3 Partier) 6

7. **Grytnæs, Anders Pedersen**, Timelærer; født 1832, Ex. art. 1866 (Laud.), Ex. philos. Juni 1867. Timelærer ved Molde Skole fra 1861. Har i dette Skoleaar haft Tjenesteledighed for at undertaste sig Ex. philos. For ham har vicarieret:

Gulbrandsen, Laurits Leonhard, født 1840; Ex. art. 1865 (Laud.), Ex. philos. 1866 (Laud. p. c.),

Historie i 2 Q. & R. 2 Timer.

— i 1 Q. & R. 3

— i 2 F. 3

— i 1 F. 3

Geographie i 2 F. 3

— i 1 F. 2

Norsk i 1 F. 5 _____ 21 Timer.

8. **Bugge, Frederik Marius**, Timelærer; født 1842, Ex. art. 1859 (Laud), Ex. philos. 1860 (Laud.), Ex. theol. 1864 (Laud). Timelærer ved Molde Skole fra 1864. (Under hans Ehgdomsforfald har fra 5te Martz til 31te Mai vicarieret Stud. philol. Jens Krohg, Ex. art. 1864 (Laud), Ex. philos. 1865 (Laud. p. c.)

Norsk i 3 Q. 3 Timer.

— i 2 Q. & R. 2

Læseris 5 Timer.

Transport 5 Timer.

Morf i 2 R.	1	
— i 1 V. & R.	3	
— i 1 V. & R. a	1	
Hydft i 2 V. & R.	2	
— i 2 R.	1	
— i 1 V. & R.	3	
— i 1 V. & R. a	1	
Fransf i 2 V. & R.	2	
— i 2 R.	1	
— i 1 V. & R. b	4	
Religion i 1 F.	3	
Hebraisk i 3 V.	2	
		<u>29</u> Timer.

9. Bræin, Christian, født 1¹ 1837; fra 2det Halbaar 1866
Organist i Molde, Lærer i Sang ved Molde Skole fra
Stoleaarets Begyndelse.

Sang, Ældste Afdeling	2	Timer.
— Yngste —	2	
		<u>4</u> Timer.

B. Disciplene.

Dieses Antal udgjorde:

	i 3 Latin- klasser.	i 2 Real- klasser.	i 2 Fæl- læsklasser.	i Alt.
i 3die Qvartal 1866	31.	12.	27.	70.
i 4de — —	30.	12.	27.	69.
i 1ste Qvartal 1867	28.	12.	28.	68.
i 2det — —	27.	12.	28.	67.

Alf Stolen's nuværende (2det Qvartal 1867) Disciple
ere:

Sønner af	I Latin- klasserne.	I Real- klasserne.	I Fælles- klasserne.	I hele Skolen.
Embeds- og Bestil- lingsmænd	18.	3.	12.	33.
Næringsdrivende By- borgere	8.	8.	14.	30.
Landmænd	1.	1.	2.	4.
Disciple hjemmehørende	I Latin- klasserne.	I Real- klasserne.	I Fælles- klasserne.	I hele Skolen.
I Molde	13.	11.	23.	47.
I Romsbals Fogde- ries Landdistrict . .	6.	1.	4.	11.
I Nordmøres Do. .	5.	„	„	5.
I Søndmøres Do. .	1.	„	„	1.
Udenfor Amtet (Ham- merfest, Bodø og China *)	2.	„	1.	3.

*) Den her tilføjede Discipel, født i Ningpo i China, blev af Capt. Ludv. Møller under hans Ophold i China som Fører af den her hjemmehørende Brig Rauma antruffen ved Siden af sin paa en Matte i Suen henliggende, syge og blinde Fader. Af Medlidenshed tog Hr. Møller ham om-
bord, hvor Drengen paa Grund af den gode Behandling, der blev ham til Deel, fandt sig saa vel tilfreds, at han besluttede sig til at gjøre Reisen med Skibet, hvor han til-
deels forrettede Kapt. Møllers Tjeneste. Ved Skibets Hjem-
komst i Juli 1863 blev han landsat her for at lære Korst, faae Christendomskundskab og blive døbt. Efter en Tid at have gaaet i Almueskolen og desuden modtaget privat Un-
derviisning blev han ved dette Skoleaars Begyndelse anmeldt

C. Tabel

over de ugentlige Underviisningstimeres Fordeling paa de forskellige Fag:

	1te Fælles- klasse (2aarig).	2den Fælles- klasse (2aarig).	1te Latin- og Realklasse (2aarig).	2den Latin- og Realklasse (2aarig).	3die Latin- klasse (2aarig).
Norsk *) . . .	5.	5.	1 a. 3. 1 a.	2. 1.	3.
Dydsf	=	5.	1 a. 3. 1 a.	2. 1.	1.
Fransf	=	=	4 b.	2. 1.	2.
Engelsf	=	=	4 a. 2 b.	(2 b.) 3.	(2).
Latin	=	=	8 a. 8 b.	9.	9.
Græsk	=	=	=	5 a. 5 b.	5.
Hebraisk . . .	=	=	=	=	2.
Religion . . .	3.	3.	2.	2.	2.
Historie . . .	3.	3.	3.	1. 2.	3.
Geographie . .	2.	3.	2.	1.	1.
Mathema- tik	=	=	5.	4.	3.
Naturhisto- rie	2.	2.	2.	
Naturlære . .	=	=		3.	
Regning . . .	4.	4.	1 a. 2.	2.	
Skrivning . .	5	3.	1 a. 1.	=	
Regning . . .	2.	2	2.	2.	
Sum	24.	30.	30.	31	30 (b 32) 30. 29(31).

til Optagelse i denne Skole. Han kunde endnu ikke læse rent indenad (nogle Bogstaver og Bogstavforbindelser lærer han vel aldrig at udtale tydeligt), ligesom han ogsaa i Skrivning og Regning stod betydeligt tilbage, især naar hensees til hans Alder, der efter Districtslæge Graaruds Raategning paa hans Vaccinationsattest af 15de Septbr. 1865 ved Optagelsen i 1te Fællesklasse a antagelig var 14½ Aar,

*) Derunder indbefattet Indenablæsning og for 1ste Fællesklasse tillige Forstandsøvelser.

D. Underviisningen.

Eigesom tidligere har denne været henlagt til Formiddagsstimerne fra 8—1, med Udtagelse af Underviisningen i

medens Normalalderen for Disciple, som indfattes i denne Klasse, kun er 8 Aar. Han er nu efterat have tilbragt 1 Aar i Klassen, i de sidste Maaneder som Afdelingens Fyr, ogsaa anmeldt til Udtrædelse, idet Skolen saagodtsom har opgivet Haabet om at kunne bringe ham synderlig videre inden nogen rimelig Tid. Trods hans fuldstændige Mangel paa Underviisning i Hjemlandet og de for ham ganske nye Porsformer, hvori han her indføres, maa det vel, naar det paa den anden Side tages Hensyn til hans Alder og hans ubetydelige Fremstridt under hans omtrent Laatlige Skolegang her i Byen, siges, at hans Evner ere temmelig indskrænkede. Bemærkes maa det dog, at hans Ræfelyst ogsaa har været ringe og at han navnlig i Begyndelsen havde adskillige Vanskeligheder at overvinde paa Grund af det fremmede Sprog. Ved hans Indtrædelse i denne Skole ledede jeg selv Optagelsesprøven; han vidste da, at Sjafs Fader hedte Abraham; spurgte jeg ham derimod, hvad Abrahams Søn hedte, havde han intet Svar at give. Særlig ikke kunde han besvare Spørgsmaalet om Navnet paa Abrahams Hustru; jeg formodede, at dette sidste Ord var ham ubekendt, og spurgte ham, om han vidste, hvad "Hustru" er. "Huus" svarede han. Chinesisk har han aldrig villet tale, ikke engang for sin Fosterfader og dennes Moder, ved hvilke han dog hænger med sørlig Kjærlighed, ligesom han synlig lægger Blod paa aldeles at ignørere sit Fædreland. Saa Meget har han dog været at formaae til at yttre, at Faderens (og de andre Slættninges) Navn var "Anji", og herefter har han faaet Navnet Peter Anji Møller. I Forstningen af sit Ophold her kæbede han af og til nogen Bildskab, især naar han drilledes af Gadegutter; senere og navnlig under hans Ophold i denne Skole har hans Ovforsel været saa god som man billigt kunde forlange, ja til Halvaarsexamen fik han endog 2 for Ovforsel, men jeg maa ogsaa give hans Kamerater den Ros, at de, uagtet hans stærkt udprægede mongolske Pbyggdomme allerede ved første Diekast røber Raceforskjellen, uden Tvang

Engelsk (1 i 3die og 2 i 2den Latinklasse) og i Regning (1 i 1ste Realklasse) samt i Sang og Gymnastik. I Skoleaaret har været gennemgaaet:

I Religion.

(Lærere: Adjunkt Sommerschild og Lmelærer Bugge.)

- 3 L. (a) Nabels Omrids. Nisens Kirkehistorie og Mathæi Evangel. i Grundsproget.
- 2 L. & R. Pontopp. Forklaring. Bogts større Bibelhist. fra Pauls Breve ud og forfra til 5 Mosbg. Apostlernes Gjerninger under Bibellæsning.
- 1 L. & R. b. Pontopp. Forkl. fra 9de Bud til Daabens Saer.
 a. forfra til Gjenløsningen.
 b. & a. Bogts større Bibelhist. fra Apostlernes Gjerninger ud (med Undt. af Brevene) og forfra til 2den Mosbg.
- 2 F. b & a. Fithers Catechism. (b. i Repetition). Ruths Bog under Bibellæsning.
 b. Bogts større Bibelhist. fra Sauls Død § 78 til Peders Betsendelse § 149.
 a. forfra til Davids sidste Dage § 84.

have afholdt sig fra at saare ham paa det ømme Steb, hans Nationalfølelse. I Sangundervisningen har han paa Grund af fuldstændig Mangel paa musikalsk Antæg ikke kunnet beklage.

Jeg har her givet denne Beretning saavidt udførligt, deels fordi den vil sive om et maasse enestaaende Forsøg paa en Chinesers Opdragelse i en norsk Skole, og deels fordi den giver et Indblik i de store Banfælligheder, der selv under ellers gunstige Forholde kunne være forbundne med europæisk Civilisations Omplantelse paa fremmedartet Jordbund.

1 F. b. Bogts lille Bibelh. og Luthers lille Catechism. repeterede.

a. Bibelhist. til Pag. 25 (Gideon). Catechism. til 4de Part.

Begge Afdelinger: Veiledning i at slaae op Steder af den hellige Skrift.

I Norst.

(Lærere: Timelærer Bugge, Adjunct Dvren og Timelærer Gulbrandsen.)

3 L. (a.) Mundtlige Foredrag have i Regelen været holdte hver anden Uge over deels opgivne, deels selvvalgte Emner; de sidste have været: 1. Eilden er kommen! 2. Guds Almagt. 3. Ved Aarets Udgang. 4. Jeanne d'Arc. — Discussion 1. Over Oprettelsen af en ny Saga (Discipelselskab). 2. Over Dødsstraffens Afstæffelse. — Undertiden Foredrag af selvvalgte udenadlærte Stykker, helst Prosa. — Læsens Læsebog Pag. 153—165 (Af „Nordens Guder“) samt Scener af „Aladdin“, gennemgaaet med grammatiske, rhetoriske, etymologiske, sproghistoriske, mytologiske og metriske Bemærkninger; af den literaturhistoriske Oversigt i samme Bog fra „Adam Dehlensschläger“ ud. — De fleste svenske Læsestykker i samme.

Skriftlig: 1. I hvilken Betydning kan Erfaring kaldes den bedste Læremester, og i hvilken Betydning Iosernes Læremester? 2. En Karakteristik og Bedømmelse af Ludvig den XIV's Tidssalder. 3. At udvikle den Sætning „Enig-

hed gjør stærkt". 4. Kort Oversigt over den sidste tydske Krig. 5. En selvvalgt Opgave. 6. Hvorfor bør man være vorsom med at give Vøster? 7. Dampkraftens Betydning i vore Dage. 8. Den Stundesløse (Karakterfildring). 9. En Gudstjeneste paa Landet. 10. Selvvalgt. 11. Hvad kan især have bevæget Menneskene til at slutte sig sammen i Stater? 12. Et Lands Tilstand kort før Krigens Udbrud. 13. Kort Fremstilling af Kampen mellem Patricierne og Plebeierne om Rigeberettigelse i Rom. 14. Udvikling af Sætningen: „Det er saligere at give end at tage“. 15. Selvvalgt. 16 & 17. Kortfattet Gjennemgaaelse af Gangen i H. Ibsens „Hærmændene paa Helgeland“. 18. Thersites, efter Hom. Iliad. II. 211 sqq.

Udskillige Timer have været anvendte til paa Stedet at gjengive oplæste vanskelige Stykker. Mundtlige Foredrag som i 3 L.; de opgivne Emner have været: 1. En Søndag paa Landet. 2. Du skal bøje dig for de graae Haar! 3. Solens Nytte. 4. En Thy fortæller en anden Thy en Nats Bedrifter. 5. Tale til en Emigrant. 6. Duster du at være Mus? — Lasens Udg. Bag. 135—149 (af „Labyrinthen“); Jens Baggesens Levnetsbeskrivelse. — Knudsens Grammatik, det Reste af Orddannelseskæden. Skriftlig. 1. Hvilket Underviisningsfag synes du bedst om? 2. Mit Reiseselskab paa Dampskibet. 3. Gjengivelse af et forelæst Stykke

2 L. & H.

(saaledes i Regelen hver tredie Gang). 4. Bogtrykkekunstens Betydning. 5. Selvvalgt. 6. En Udvandringscene. 7. Sønnen og Døden. 8. Huusdyrenes Nytte. 9. Se dig for, før du springer! 10. Sammenligning mellem en Elv og et Menneskes Liv. 11. Skiløbningens Nytte og Behagelighed. 12. Et Brev til en Ven efter endt Examen. 13. Communicationens Indflydelse paa et Lands Velstand. — Gjengiv. paa Stedet som i 3 L., dog af lettere Stykker.

2 R.

1 L. & R.

Desuden særskilt endeel skriftlige Øvelser. Mundtlige Foredrag som i de høiere Klasser; de opgivne Emner: 1. Hvorledes skal jeg være mine Lærere til Behag? 2. En Landtour. 3. Hvilken Mand i det gamle Testament synes du bedst om? 4. Koenes Nytte. 5. Det sidste Maanedøsløb. 6. Hvorledes jeg tænker mig min Fremtid. 7. En Skoleguts Søndag. 8. Fremsigelse af udenadlærte Vers. — Jensen's Lsbg., navnlig 6te Afd. — Feilbergs Gramm. fra Pag. 50 — ud.

Skriftlig. 1. Et Brev til en Ven at skildre Sommerferien. 2. Gjengivelse (saaledes i Regelen hver 2den Gang). 3. Beskrivelse af et Sted. 4. Skildring af Gutterne i 1ste Fællesklasse. 5. Selvvalgt. 6. Naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest (Fortælling). 7. De almindeligste Maader at fange Fisk paa. 8. Selvvalgt. 9. En kort Beskrivelse af Norge. 10. Molde Haven ved et Dampskibs Ankomst.

11. Den Gjerrige (Fortælling). — Gjengivelse paa Stedet som i 2 L. — Endeel Dictater ere skrevne.

- 2 F. a. desuden særskilt Læse- og grammatiske Øvelser. Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet, Læsning med Analhse og Declamation; Feilbergs norske Gramm. forfra til § 74 (uden Anmærkninger). 1 Time ugl. skriftlige Øvelser (Gjengivelse af et oplæst Stykke; for a tildeels Dictat).
- 1 F. Læseøvelser efter Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet, samt Forstandsøvelser; 1 Gang ugentlig Vers udenad.

3 Indst.

(Lærere: Oberlærer Feilberg, Læmelærer Bugge og Adjunct Dvoren.)

- 3 L. (a) Autenr. Læsebog Pag. 159—181. Schillers Wilhelm Tell.
- 2 L. & R. Samme Læsebog Pag. 160—222. Autenr. større Gramm. til Orddannelseskæren. — Endeel Stile og Dictater.
- 2 R. desuden særskilt Stil, Dictat og Parleur.
- 1 L. & R. Samme Læsebog Pag. 56—106. Gramm., Stil og Dictat som i 2 L. & R.
- 2 F. a. desuden særskilt Natholms Lsbg. Pag. 107 ub.
 b. Natholms Lsbg. Pag. 19—80. Autenr. mindre Gramm. til Cap. 16, samt Cap. 20 (om Præpositionerne).
- a. Samme Læsebog udenad til § 16 og derpaa indenad til Stykke 30. Gramm. som b.

I Fransk.

(Lærere: Oberlærer Feilberg og Læmelærer Bugge.)

- 3 L. (a) Bornings Éludes littéraires Pag. 215—343.
Blom's Gramm., Sluttag fra 1ste Affnit Cap.
3 til 3die Affnit.
- 2 L. & R. Malholms Ufbg. Pag. 88—134. — Smith's
Gramm., Formlæren. Stil og Dictat.
- 2 R. Desuden som i Tydsk.
- 1 L. & R. b. Samme Læsebog Pag. 1—57. — Brinck-
mann's Gramm.

I Engelsk.

(Lærer: Adjunct Sommerschild.)

- 3 L. (a) Nogle Stykker af Autent. Ufbg. — The sett-
lers in Canada af Marryat, 20 Capp. —
Autent. Parleur 30 Samtaler; jævnlig Oversætt.
fra Norsk til Engelsk. — Autent. Gramm.
benyttet ved Henvisning.
- 2 L. b. English made easy af Berg til de urgl. Ver-
ber (§ 57) og Læsestykkerne fra Pag. 112. —
Autent. Læsbg. Stykkerne 6—9. — Autent.
Gramm. Formlæren til Pronomina.
- 2 R. Autent. Ufbg., Stykkerne 8—18, 37, 43 og
49. — Autent. Parleur 40 Samtaler; 1 ugl.
Stil og Dictat.
- 1 R. b. Autent. Ufbg. Pag. 1—50. — Grammatik
Formlæren til Ubject.
- a. Engl. made easy Pag. 1—80 og fra Pag. 112 ud.

I Latin.

(Lærere: Oberl. Feilberg, Rect. Brinckmann og Udg. Dvoren.)

- 3 L. (a) Liv. V—VI; Hor. carm. I & II 1—2; Epist.

- I 1—10; Virg. Aeneid. I & II. Quintil. efter Flemmer Sølvalderens Skribenter repet. og de to sidste Blade nyt. — Madv. Syntag repet. Cap. 4 — § 437 og fra Begynd. til Cap. 22. — Regelmæssig 1 Hjemmeoversf. og 1 ertemp. Do. ugentlig; enkelte Ertemporalstile.
- 2 g. Cic. orr. in Catil. III & IV; or. pro lege Manilia; Phædri fabb. III, IV, V. — Ovid. Metam. (efter Bloch's Udvalg) I—V (795 vss.) — Madv. Gramm. (Udtog) § 260—365. — Regelm. 2 Hjemmestile ugl., og enkelte Ertemporalstile og Oversættelser.
- 1 g. b. Caes. B. G. IV—VI. Phædr. Fabb. I—III. Madv. Gramm. (Udtog) Formlæren fra de ureglm. Verber og Syntag 1ste Afsnit. 1 Stil ugentlig.
- a. Schmidt's lat. Udg. forfra til Stykke 16 Alt læst, fra 16—27 udvalgte Egempler af hvert Stykke, Alt lært udenad og af og til gjengibet skriftl.; dernæst læst fra 2det til 3die Afsnit („fabulæ“); Madvig's Gramm. (Udtog) Formlæren med Forbigaaelse af §§ 30—36, Capp. 9 & 10, Capp. 17—22 samt § 161. Ofte skriftlige Declinations- og Conjugationsøvelser.
- I Græsk.
- (Lærere: Rector Brinckmann og Adjunct Dvren.)
- 3 g. (a.) Herod. III, 1—130; Hom Iliad I—IV. Curtius's Gramm. repeteret heelt igjennem.
- 2 g. b. Xenoph. Anab. I, 3—10. Herod. I, 1—58; Curt. Gramm. Ordbannelselæren og Syntagen.

2 L. a. Curt. Gramm. Formlæren; Schenkl's Elementar-
 bog Læsestykker og Fabler. Xenoph. Anab.
 I, 1—2.

I Hebraisk.

(Lærer: Timelærer Bugge.)

3 L. (a.) (1 enkelt Discipel, i ikke fuldt hele Skoleaaret)
 Lindberg's Gramm. til § 30. Genesis I—VII.

I Historie.

(Lærere: Oberl. Feilberg, Adj. Dvoren og Timel. Gulbrandsen.)

3 L. (a.) Hele Verdenshistorien repeteret efter Thriege
 (Oldtiden), Bohr (Middelalderen og den nyere
 Tid), og Nijsen (fra den franske Revolution).

2 L. Oldtidens Historie efter Thriege Pag. 174 ud.

2 L. & R. Middelalderen efter Bohr, og den nyeste Hi-
 storie (fra Revolutionen) efter Nijsen.

1 L. & R. Middelalderen og den nyere Historie (til Revo-
 lutionen) efter Nijsen.

2 F. Nijsen Pag. 138—302.

1 F. b. Siegw. Peterjens Norges Historie til Kirkefor-
 bedringens Indførelse.

a. Samme Bog til „Olaf Tryggvesson“.

I Geographie.

(Lærere: Adjunct Horn og Timelærer Gulbrandsen.)

3 L. (a.) Geelmundens Lærebog repeteret fra Europa til
 Østerrige (Pag. 69—274).

2 L. & R. Geelmundens Lærebog Asien og Afrika indtil
 Topografi (Pag. 312—376).

1 L. & R. Geelmundens Lærebog Norge (Pag. 71—75
 og Pag. 103—152).

- 2 F. Geelmuhdens mindre Lærebog fra „Norge“ ud,
samt Indledningen.
- 1 F. b. Indledningen i Udtog samt Europas Stater
(efter Sieghv. Petersens Lære- og Læsebog).
- a. Indledningen i Udtog efter samme Bog.
I Mathematik.
(Lærer: Adjunct Horn.)
- 3 L. (a.) Arithmetik (1 Time ugl.) Brochs Lærebog re-
peteret forfra til 4de Bog.
 Geometri (1 Time ugl.) do. do. til 5te Bog.
 Skriftlige Øvelser (1 Time ugl.)
- 2 L. & R. Arithmetik (1 Time ugl.) Løsning af 1ste og
2den Grads Ligninger. Exempler tilbeels hen-
tede fra Læren om arithmetiske Rækker og fra
Polngonberegningen.
 Geometri (3 Timer ugl.) Brochs Lærebog gjen-
nemgaaet indtil 5te Bog. Ved hver Maanedes
Slutning afholdt skriftlig Examen over det i
Maanedens Gjennemgaaede.
- 1 L. & R. Arithmetik (2 Timer ugl.) Skriftlige Øvelser
som oftest udførte paa Skolen. Gjennemgaaet
indtil Polygoners Division efter den Fremgangs-
maade, som er angiven i Lhv. Brochs „Tal-
og Bogstabsregning“.
 Geometri (3 Timer ugl.) De vigtigste Sætning-
er gennemgaaede ved Constructioner som of-
test udførte paa Skolen.
I Naturhistorie.
(Lærer: Adjunct Horn.)
- 2 R. Mineralogiens Elementer efter Dictat; Skole-

samlingen stadig benyttet ved Gjennemgaaelsen. Om Sommeren botaniseres efter Dahls Skolebotanik.

- 1 R. Veddyrene efter Siebke. Om Sommeren Botanik.
 2 F. Horns Naturhistorie gjennemgaaet. Om Sommeren botaniseres.

I Naturlære.

(Lærer: Adjunct Horn.)

- 2 R. Efter Arndtsen: Mechanik og Optik.

I Regning.

(Lærer: Lærelærer Capt. Christophersen.)

- 2 R. }
 1 L. a. } Alle Regningsarter. Benyttet Olscus Regnebog.
 1 R. }
 2 F. Fra de 4 Regningsarter i ubenævnte Tal til Rentens Regning. I denne Klasse for en stor Deel benyttet Evenfens lille Regnebog.
 1 F. Fra den første Begyndelse med at skrive Tal indtil Multiplication i benævnte hele Tal. Evenfens Regnebog for største Delen benyttet.

I Skrivning.

(Lærer: Lærelærer Capt. Christophersen.)

- 1 L. a. }
 1 R. } Efter Forskrift.
 2 F. }
 1 F. Næsten udelukkende efter Lærers Dpsskrift.

I Tegning.

(Lærere: Adjunct Horn og Lærelærer Capt. Christophersen.)

- 2 R. & 1 R. b. Constructionstegning. Øvelser i Tegning af

sammenfattede retlinjede Figurer, Ellipser, Parabler, Hyperbler, Cheloiden.

2 R.
1 R.
2 F.
1 F.

} Frihaandstegning efter Fortegninger.

I Sang.

(Værer: Organist Bræin.)

Ældre Afdeling: Gjennemgaaet en fortsattet Sang- og Musiklære, videre 30 3stemmige Choraler og Sange for Sopran, Alt og Bas.

Yngre Afdeling: Modelære og 40 1stemmige Choraler og Sange. I denne Afdeling har været drevet meget paa Enkeltfang. Sangtimen har været indeelt omtrent saaledes: $\frac{1}{4}$ Time til Skalaer og Øvelser paa Vocalerne sammen med Modernes Navne; $\frac{1}{4}$ Time Choraler, Resten af Timen til Sange.

For begge Afdelinger har været benyttet: „Melodier til Sangene i Væsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet.“

I Gymnastik.

(Værer: Capitaine Christophersen.)

Exercitie og Gymnastik uden og med Apparater.

Et paa Rectors Forslag og Ingenieur Hagb. Brindsmanns Udlaft grundet Andragende fra Stolens Forstanderskab til Molde Sparebank om Ydelse af 220 Spd. til derfor paa Stolens Grund at opføre en Badebrygge for Disciplene blev i Sparebankens Møde den 27de Mai ikke indvilget.

E. Extract.

a) af Skolens Hovedregnskab for Aaret 1866.

Indtægt.

	Epd.	ß.	Epd.	ß.
1. Beholdning efter 1865 Aars Regnskab:				
a) Udestaaende Capital	1,017.	=		
b) Restancer	17.	49.		
c) Contant i Casse	251.	75.		
			1,286.	4.
2. Skolepenge (med Lys-, Brænde- og Indskrivningspenge, samt efter Fradrag for de 4 Gratistpladse)			1,450.	76½.
3. Tilskud af Ophævningsvæsenets Fonds (iberegnet Gage- og midlertidige Tillæg)			2,535.	92.
4. Tilskud af Molde Commune (fast aarligt)			200.	=
5. Renter for 1866 af Skolens udestaaende Capital			50.	102.
6. Testimoniegebyr			8.	=
7. Af Molde Commune til Skolebygningen og Inventariet, indbefattende Kassererens 2 pCt. (3 Epd. 74 /)			184.	72.
			5,715.	106½.

Udgift.

	Epd.	ß.
1. Lønninger til Lærerne	3,933.	=
2. Lys (4 Epd. 22 ß) og Ved (68 Epd. 71½ ß)		72. 93½.
3. Bedellens Løn	75.	=
4. Diverse Udgifter (saasom Trykningsomkost-		
Bateria)	4,080.	93½.

	Transport	4,080.	93½.
ninger, Brandpolice, Underviisningsrequisita)		193.	60.
5. Udbetalinger for Nulde Commune til Skolelocale og Inventarium		180.	118.
6. Kassererens Procenter		84.	20.
7. Eftergivne Skolepenge		16.	48.
8. Til Bibliotheket		40.	.
9. Den physiske og Naturaliesamlingen .		42.	78.
10. Beholdning:			
a) Skolens udestaaende Kapital		1,017.	.
b) Forskud til den phfs. og Naturaliesamlingen . . .	1.	31.	
c) Contant i Casfa	59.	18.	
		<u>1,077.</u>	<u>49.</u>
		<u>5,715.</u>	<u>106½.</u>

b) af Bibliothekets Regnskab for 1866.

Indtægt.

1. Beholdning efter 1865 Aars Regnskab	22 Epd.	103 β.
2. Aarligt Bidrag for 1866	40	— —
	<u>62 Epd.</u>	<u>103 β.</u>

Udgift.

1. Indkjøbte Bøger	5 Epd.	100 β.
2. Contant i Casfa	57	— 3 —
	<u>62 Epd.</u>	<u>103 β.</u>

c) af Regnskabet for den physiske og Naturaliesamlingen:

Indtægt.

1. Bidrag fra forrige Budgettermin . . .	27 Epd.	32 β.
	<u>27 Epd.</u>	<u>32 β.</u>

	Transport	27 Spd.	32 β.
2.	do. for 1866	15 —	46 —
3.	Forskud af Hovedklassen	1 —	31 —
		<u>43 Spd.</u>	<u>109 β.</u>

Udgift.

1.	1 Morjes Skriveapparat, 1 Inductionsapparat, 1 Tegnebestik og 1 Tommestof	37 Spd.	105 β.
2.	1 udstoppet Ulv, 1 Lommestind, Arsenik til Udstopning	6 —	4 —
		<u>43 Spd.</u>	<u>109 β.</u>

d) af Regnskabet over Amtmand Krohgs Legat i 1866.

Indtægt.

1.	Udestaaende Capital	273 Spd.	36 β.
2.	Renter for 1865	13 —	80 —
3.	do. for 1866	13 —	80 —
		<u>300 Spd.</u>	<u>76 β.</u>

Udgift.

1.	Udestaaende Capital	273 Spd.	36 β.
2.	Renter for 1865 udbetalt til Broder Sjervell (se f. N. Program)	13 —	80
3.	Renter for 1866, ikke uddeelt, indsat i Molde Sparebank	13 —	80 —
		<u>300 Spd.</u>	<u>76 β.</u>

Den ved forrige Skoleaars Slutning til Universitetet
dimitterede Discipel

Olaf Andreas Holm,
erholdt følgende Charakterer:

	Religion.	Udarbejdelse i Modersmaalet.	Latin.	Lat. Dverf.	Græff.	Jydsf.	Fransk.	Engelsf.	Historie.	Geographie.	Arithmetik.	Geometrie.	Hoved-Charakter.
ved Afgangsexamen fra Skolen	1,5	3	2	3	2	2	2	1,5	2	1	2,5	2,5	Meg.godt. (2,08).
ved Artium	2	4	2	3	1	1	1	2	2	1	2	4	Laudabilis. (2,08).

Fra denne Skole dimitteres iaar ingen Disciple til Universitetet.

Skolefestligheder i 18⁶⁶/₆₇.

1. Ugentlige Andagtsøvelser hver Mandag Morgen. Bøgnerne have været forrettede vegelviis af de to Religionslærere, Adjunct Sommerschild og Timelærer Bugge (under dennes Ehgdom alene af Adj. Sommerschild); Psalme-sangen ledet af Sanglæreren, Organist Bræin, udført af samtlige Lærere og Disciple.
2. Marsøiren. Udmarfch til den paa Sletterne ved Marsøvens Udløb $\frac{1}{2}$ Mil i Ost for Byen beliggende Gaard Dttre-Marsø. Veir og militære Øvelser fra 15de til 18de Aug. 1866 incl. under Gymnastiklæreren Capt. Christophersens Ledelse og i Nærværelse af Rector og andre Lærere. Sidste Eftermiddag stor Fæst under aaben Himmel med Sang, Dands, dramatisk Forestilling, Lege og Fyrværkeri. Den 18de Mønstring og Hjemmarsch.
3. Præmieuddeling den 2den Octbr. 1866 i Anledning af indkomne Besvarelser af Priisopgaven: Marsøirens Beskrivelse. To Besvarelser, en af en Discipel af 3die Vkl. a og en af en Discipel af 2den Vkl. b belønnedes med Præmier

(1 Reisetui og 1 Reisebæger). Uddelingen foretoges af Rector i samtlige Læreres og Disciples Nærværelse.

4. Halvaarsexamens Afslutning den 21de December 1866. Efter Indledning af Rector holdt 3die Latinklasses Disciple de af dem selv udarbejdede Foredrag, til hvilke de havde valgt hver sine Texter af de Inscriptioner, hvormed de 9 Felter i Festsiviletslocalets Loft omtrent 1 Maaned forud vare blevne decorerede i Jernbaneskift: 1) Paa Hebraisk *): „Da Gud sagde: Verde Væs“. 2) Paa Græsk *): „Vær dig selv at kjende“. 3) Paa Latin: „Per ardua ad astra“. 4) Paa Oldnorsk: „Af Idrottum verdr madr frodr“. 5) Paa Norsk: „Gudsfrøgt er Begyndelsen til Wiisdom“. 6) Paa Svensk: „Ädlaste mål oss lysar på vår bana“. 7) Paa Fransk: „Sans peur et sans reproche“. 8) Paa Tysk: „Frisch, frei, froh, fromm“. 9) Paa Engelsk: „Help yourself and God will help you“.

Efterat Overlærer Feilberg havde oplæst Charaktererne og holdt en Tale, sluttede Rector Festen. Sang før og efter, ledet af Sanglæreren.

5. Børnefest den 13de Januar 1867 i Skolens Gymnastik-locale. Versificeret Prolog, Juletræ med Præsenter (forshuede med Deviser) til hvert Barn; Juleløier; 2 Heilighedsfange, 2 do. dramatiske Forestillinger udførte af Disciple; Dands; Udsalg af Epise- og Drikkevarer. I Festen deltog ca. 140 Børn og 120 Vogne (Billetter à 12 β & 30 β).
5. Skolens Rjælfetour, 7de Febr. 1867. I Touren deel-

*) Anføres, af Mangel paa Typer, i Oversættelse.

toge samtlige Disciple, samt Rector Brinckmann, Oberlærer Feilberg og Adjunct Sommerschild.

7. Skoletour til Hannebø $\frac{1}{2}$ Mile i Vest for Bhen — oprindelig bestemt til at foretages den 18de*) Mai for at fejre 17de Mai deels som Frihedsfest, deels som Geburtsdag for de Træer, hvormed Lærere og Disciple efter selv at have hentet dem havde omplantet Skolens Vegeplads for 1 Aar siden, den 17de Mai 1866 — paa Grund af ugunstigt Veir udsat til 15de Juni. I Touren deeltog foruden Disciplene Rector og de fleste Lærere samt en Deel Skolepiger. Elvbesøkeri, Vege, Sang og Dands.

*) 17de Mai var Bededag.

Disciplenes Forældre og Foresatte samt enhver Anden, som interesserer sig for Skolen, indbydes til at overvære saavel Examens mundtlige Deel, der vil blive afholdt efter vedføjede Plan, som Bekjendtgjørelsen af dens Udfald, der vil foregaae Tirsdag den 9de Juli Kl. 11 Formiddag.

Nolde 16de Juni 1867.

A. Brinchmann.

Rettelser.

Side 57 Linie 5 tilføies „Adjunct“ efter „Olvren, Tobias Annæus“.

Plan for Hovedexamen 1861

Formiddag Kl. 9.

Dage.	Klasse.	Fag.	Examinator.
Tirsdag 25de Juni.	3 & 2 L. 2 N. a. 1 L. b.	Latinsk Stil. Tydsk Stil. Latinsk Stil.	Feilberg. Bugge. Nector.
Onsdag 26de Juni.	3 & 2 L. 2 N. a.	Lat. Oversættelse. Fransk Stil.	Feilberg. Bugge.
Freitag 28de Juni.	3 L. 2 L. & N. 1 L. & N. b. 1 L. & N. a.	Græsk. Geographie. Historie. Religion.	Nector. Horn. Gulbrandsen. Sommerchild.
Lørdag 29de Juni.	2 L. & N. a. 1 L. & N. b. 1 L. & N. a. 1 F.	Tydsk. Religion. Mathematik. Geographie.	Bugge. Sommerchild. Horn. Gulbrandsen.
Mandag 1ste Juli.	3 L. 2 L. 1 L. & N. b. 1 L. a.	Mathematik. Latin. Tydsk. Latin.	Horn. Feilberg. Bugge. Dwren.
Tirsdag 2den Juli.	3 L. 2 L. b. 1 L. & N. 2 F.	Geographie. Religion. Norssk. Norssk.	Horn. Sommerchild. Bugge. Dwren.
Onsdag 3die Juli.			
Torsdag 4de Juli.	3 L. 2 L. b. 1 L. & N. b. 2 F.	Religion. Mathematik. Fransk. Geographie.	Sommerchild. Horn. Bugge. Gulbrandsen.
Freitag 5te Juli.	3 L. 2 L. & N. a. 1 L. & N. b.	Latin. Historie. Geographie.	Feilberg. Gulbrandsen. Horn.
Lørdag 6te Juli.	2 L. b. 1 L. & N. a. 2 F. 1 F.	Tydsk. Geographie. Religion. Norssk.	Bugge. Horn. Sommerchild. Gulbrandsen.

Prøverne i Regning og Gymnastik afslagte tidligere paa Grund af Tirsdag den 9de Juli Kl. 11 Formiddag **Charakteroplæsning** Ferier til Lørdag den 10de August Kl. 10 Formiddag.

Wolde Lærd- og Højskole.

Eftermiddag Kl. 3.

nr. No.	Klasse.	Fag.	Examinator.	Løsebe- relse No.
	3 L., 2 L. } & 2 N. }	Norskt Stil.	Bugge.	4
	2 F.	Norskt Stil.	Dwren.	5
	2 N. a.	Engelsk Stil.	Sommerschild.	4
	1 L. & N.	Norskt Stil.	Bugge.	1
	2 L. b.	Græsk.	Dwren.	3
	2 L. a.	Græsk.	Rector.	4
	2 N. a.	Naturl. & Naturh. }	Horn.	5
	2 F.	Naturhistorie. }		
	3 L.	Engelsk.	Sommerschild.	6
	2 L. & N.	Norskt.	Bugge.	5
	1 L. b.	Latin.	Rector.	3
	2 F.	Historie.	Gulbrandsen.	4
	2 L. h.	Franskt.	Bugge.	3
	2 L. & N. a.	Mathematik.	Horn.	5
	1 L. & N. a.	Historie.	Gulbrandsen.	4
	3 L.	Dydsk og Franskt.	Zeilberg.	6
	2 L. b.	Historie.	Gulbrandsen.	5
	2 L. & N. a.	Franskt.	Bugge.	4
	1 N.	Naturhistorie.	Horn.	1
	Alle Klasser.	Sang.	Bræin.	Gymna- stikloalet.
	2 L. & N. a.	Religion.	Sommerschild.	5
	1 L. & N. b	Mathematik.	Horn.	4
	2 F.	Dydsk.	Dwren.	1
	1 F.	Religion.	Bugge.	8
	2 L. b, 2 N. a	Engelsk.	Sommerschild.	5
	1 L. & N. a.	Dydsk.	Bugge.	4
	1 F.	Historie.	Gulbrandsen.	8
	3 L.	Historie.	Zeilberg.	6
	2 L.	Historie.	Dwren.	5
	1 N.	Engelsk.	Sommerschild.	4

u, Capt. Christophersens Bortreise i militære Embedsforretninger.

A. Brindmann.

